

Ewaluacja zewnętrzna

realizacji

Strategii Rozwoju Lokalnego kierowanego przez społeczność

na lata 2016-2022 dla obszaru

Lokalnej Grupy Działania

„Owocowy Szlak”

Realizacja:

OMIKRON Mariusz Wachowicz

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”

1. Wstęp

Ewaluacja i zasady jej prowadzenia w LGD wynikają z wytycznych nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Planowane cele, metody i narzędzia ewaluacyjne mieszczą się w zakresie wytyczonym przez Podręcznik Monitoringu i Ewaluacji Lokalnych Strategii Rozwoju z marca 2017 roku. Niemniej potrzeba ewaluacji wynika również z samego procesu realizacji Strategii oraz konieczności ciągłej dbałości o utrzymanie wysokiej jakości podejmowanych interwencji.

Zmiany społeczne i gospodarcze sprawiają, że konieczna jest analiza Strategii pod kątem jej aktualności, ale także sprawności i efektywności jej dotychczasowej realizacji oraz użyteczności podejmowanych działań i przyjmowanych rozwiązań. Rzetelne ocenienie Strategii na tym etapie wdrażania wymaga nie tylko przyjrzenia się uzyskanym efektom, ale także samemu procesowi, aby można było zidentyfikować elementy wymagające poprawy. Uzyskane wyniki zostaną wykorzystane w procesie aktualizacji Strategii oraz innych dokumentów Stowarzyszenia, ale również uwzględnione przez LGD w kolejnym okresie programowania 2021-2027.

Niniejszy raport jest zwięźczeniem ewaluacji prowadzonej w LGD pomiędzy kwietniem a listopadem 2022 roku. Jednak dane wykorzystane w raporcie pochodzą z różnych okresów od rozpoczęcia realizacji strategii w 2016 roku do 31 grudnia 2021. Oprócz danych z monitoringu prowadzonego systematycznie przez organy LGD, w planach komunikacji określone są konkretne działania mające na celu pozyskiwanie informacji oraz dzielenie się nimi z interesariuszami i ze społecznością. Działania te, szczególnie polegające na ankietowaniu odpowiednich grup respondentów, prowadzone były przez LGD systematycznie, według harmonogramu zapisanego w planie komunikacji.

Większość procesu zbierania danych potrzebnych do ewaluacji spoczywa na pracownikach Lokalnej Grupy Działania. Bez nich, ich systematycznej pracy i zaangażowania nie udało się zgromadzić materiału do napisania niniejszego dokumentu. Podziękowania należą się nie tylko Panu Prezesowi, pracownikom, i członkom Zarządu ale także zaangażowanym w wywiady członkom Rady, uczestnikom spotkań grupowych, wnioskodawcom i beneficjentom. Nie można zapomnieć również o szeregowych członkach Stowarzyszenia, sympatykach oraz wszystkich respondentach, którzy rzetelnie wypełniali ankiety.

2. Streszczenie najważniejszych wyników badania

- Na terenie Lokalnej Grupy Działania „Owocowy Szlak” wszystkie gminy notują bilans ujemny, jeżeli chodzi o liczbę ludności w porównaniu do roku 2015. W roku 2021 liczba ludności stanowiła przeszło 3000 osób mniej niż w 2015 roku. Najwięcej, bo 815 mieszkańców, ubyło w gminie Opole Lubelskie, co stanowi spadek liczby ludności o 5%.
- Każda z gmin należących do LGD notuje spadek ludności w wieku produkcyjnym od roku 2015 i w roku 2021 stanowiła ona średnio dla gmin 59,5%, co jest wynikiem porównywalnym z całym województwem i niższym średnio o 4% w porównaniu z rokiem 2015.
- Od roku 2015 na terenie należącym do LGD, podobnie jak w całym województwie lubelskim, wzrosła liczba osób w wieku senioralnym. W gminach średnio o 17%, a na poziomie województwa 19%.
- W latach 2015- 2020 zmniejszyła się liczba osób korzystających z środowiskowej pomocy społecznej, średnio o 60%. W roku 2020 na terenach gmin należących do LGD „Owocowy Szlak”, w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, z takiej pomocy korzystały 382 osoby.
- W 2021 roku na terenie gmin działały 43 organizacje w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Każda z gmin w roku 2021 odnotowuje zwiększenie liczby fundacji i stowarzyszeń.
- W ostatnich latach na terenie gmin wchodzących w skład LGD zmniejszyła się liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne. W latach 2015- 2021 średnio dla gmin jest to spadek o 44%, zaś na poziomie całego województwa o 39%.
- 43% ankietowanych mieszkańców gmin należących do LGD „Owocowy Szlak” zgadza się z twierdzeniem, że jego gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym może realizować swoje podstawowe potrzeby. Jedna trzecia badanych (33%) nie ma wyrobionego zdania na ten temat, a 23% nie jest zadowolonych z warunków życia w swojej gminie.
- Najwięcej pozytywnych ocen respondentów zebrały działania pod względem infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, atrakcyjności turystycznej oraz promocji dziedzictwa kulturowego.
- Badani z obszaru należącego do Lokalnej Grupy Działania „Owocowy Szlak” deklarują, że w większości korzystali z infrastruktury, obiektów finansowanych ze środków unijnych (84%).
- Większość badanych (65%) jest zdania, że projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców. Innego zdania jest 3% ankietowanych, którzy uważają, że zainteresowania takimi projektami nie ma lub jest ono niewielkie.
- Osoby biorące udział w badaniu najchętniej zwiększyłyby liczbę miejsc pracy poza rolnictwem (22%), dofinansowali aktywność społeczną mieszkańców (22%) oraz

infrastrukturę drogową (21%). Najmniej środków przeznaczono by na poprawę warunków życia osób niepełnosprawnych (3%).

- Mieszkańcy gmin należących do Lokalnej Grupy Działania „Owocowy Szlak” w stu procentach oceniają bardzo dobrze jej funkcjonowanie.
- Wszyscy ankietowani jednomyślnie dobrze oceniają funkcjonowanie Biura LGD. Najwyżej cenią sobie łatwość, z jaką mogą umówić się na spotkanie z pracownikiem biura oraz uzyskanie odpowiedzi na wiele pytań przez telefon. Wysoko oceniona została również zawartość strony internetowej LGD, jak i godziny pracy biura, które są dogodne dla mieszkańców.
- Równocześnie badani uważają pracowników Biura za osoby miłe i uprzejme, z zaangażowaniem wykonujące swoje obowiązki, mające też odpowiednią wiedzę do wykonywanej pracy.
- Zdaniem respondentów nabory wniosków ogłaszane przez Lokalną Grupę Działania „Owocowy Szlak” odpowiadały na potrzeby mieszkańców i idealnie się w nie wpisywały. Takiego zdania było 92% ankietowanych.
- Badani w 97,5% ocenili, że środki przeznaczone na wdrażanie LSR zostały wydane efektywnie, z korzyścią dla lokalnej społeczności.
- Duża część badanych (44%) uważa, że LGD powinna podejmować dodatkowe działania, wykraczające poza działania LSR, aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców.
- Działania podjęte przez LGD wpłynęły na rozwój przedsiębiorczości w regionie. łącznie (w ramach PROW i PO RYBY) dzięki funduszom z LGD powstało 31 przedsiębiorstw, a 16 firm rozwinęło się. Od 2015 do 2021 roku, według GUS, na obszarze powstało 692 przedsiębiorstw, a więc aktywność LGD odpowiada za 4,4% wzrostu w tym obszarze.

1.	Wstęp	2
2.	Streszczenie najważniejszych wyników badania.....	3
3.	Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.....	6
3.1.	Cel główny i cele szczegółowe badania	6
3.2.	Zakres przedmiotowy badania.....	6
3.3.	Kryteria ewaluacyjne.....	6
3.4.	Pytania badawcze	7
4.	Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.....	9
5.	Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.....	14
5.1.	Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju.....	14
5.2.	Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju.....	19
5.3.	Funkcjonowanie LGD	27
5.1.	Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju	39
6.	Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze	51
7.	Podsumowanie, wnioski i rekomendacje.....	58
8.	Spis tabel i wykresów	61
9.	Aneksy tworzone w toku realizacji badania	63
9.1.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:	63
9.2.	Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:	63
9.3.	Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD	64
9.4.	Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD	70
9.5.	Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego.....	79

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

3.1. Cel główny i cele szczegółowe badania

Celem głównym badania jest przeprowadzenie ewaluacji zewnętrznej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania oraz realizacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Cele szczegółowe:

- Wypełnienie obowiązku przeprowadzenia ewaluacji zewnętrznej (zgodnie z Wytycznymi 5/3/2017 i 10/1/2022 MRiRW).
- Uzyskanie użytecznych informacji na temat wdrożenia LSR.
- Opracowanie rekomendacji oraz planu ich wdrożenia.
- Wykorzystanie wyników badań społecznych we wstępnej konceptualizacji kolejnej LSR

3.2. Zakres przedmiotowy badania

Realizacja LSR: stopień realizacji celów i wskaźników, stopień realizacji wybranych operacji, wykorzystania budżetu, jakość stosowanych kryteriów wyboru operacji i procedur, oddziaływanie realizacji LSR na rozwój lokalny, bariery realizacji LSR, jakość procesu partycypacji, operacji i procedur.

Działalność biur: efektywność pracy biura i organów LGD, ocena przebiegu konkursów, ocena sposobu przepływu informacji, efektywność promocji i aktywizacji lokalnej społeczności, innowacyjność, proces rozwoju pracowników, efektywność animacji i doradztwa, ochrona danych osobowych, jakość procesu archiwizacji i monitoringu.

Funkcjonowanie partnerstwa: jakość podejmowanych uchwał, skuteczność nadzoru nad biurem LGD, jakość reakcji na zmieniające się warunki, umiejętność współpracy i atmosfera pracy, skuteczność działań strategicznych, jakość współpracy regionalnej i ponadregionalnej, jakość relacji z otoczeniem i promocji.

3.3. Kryteria ewaluacyjne

Kryteria ewaluacyjne stosowane w badaniach to: **skuteczności** bezpośrednio pozwalająca ocenić, na ile efektywne są działania w zakresie osiągania celów określonych w dokumentach programowych oraz jak skuteczna jest działalność biura LGD. Z kryterium skuteczności powiązane jest również kryterium **użyteczności**, które rozumiane jest, jako kryterium pozwalające ocenić stopień zaspokojenia istotnych potrzeb grup docelowych lub przyczynienia się do rozwiązania problemów, niezależnie od tego, czy były one

zasygnalizowane przez cele interwencji. Zastosowane będzie także kryterium **trwałości**. Trwałość – w przypadku tego badania – pozwoli ocenić, w jakim stopniu pozytywne efekty zrealizowanych interwencji (na poziomie celów) mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tych projektów na proces rozwoju społeczności lokalnej w dłuższym okresie.

3.4. Pytania badawcze

Zgodnie z wytycznymi nr 5/3/2017 i 10/1/2022 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi opracowane zostały odpowiedzi na poniższe pytania badawcze zgrupowane w kategorii analityczne:

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

- Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?

Ocena wpływu na kapitał społeczny

- Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
- W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

Przedsiębiorczość

- W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
- Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

- W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
- W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

Grupy defaworyzowane

- Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
- Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?

Innowacyjność

- W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
- Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

Projekty współpracy

- Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
- Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?

Ocena funkcjonowania LGD

- Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
- Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
- Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?

Ocena procesu wdrażania

- Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
- Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
- Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
- Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

Wartość dodana podejścia LEADER

- Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
- Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
- Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Dodatkowe pytania badawcze:

- Jak układała się współpraca z Samorządem Województwa?
- Jaka jest jakość i znaczenie funkcjonowania wojewódzkiej sieci LGD?

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Przeprowadzenie badania wymagało zebrania informacji pochodzących z szeregu rozproszonych źródeł, dokonania ich analizy, a następnie wypracowania rekomendacji na poziomie eksperckim. Implikuje to konieczność zastosowania w badaniu szerokiego instrumentarium metod i technik badawczych, dzięki którym możliwe było zgromadzenie kompletnego i wiarygodnego materiału badawczego dotyczącego efektów realizacji LSR. W związku z powyższym, zaplanowano realizację badania z wykorzystaniem koncepcji **triangulacji** metodologicznej.

Triangulacja to zróżnicowanie źródeł danych, metod badawczych i perspektyw badawczych, dzięki któremu możliwe jest zgromadzenie wszechstronnego materiału badawczego i poddanie go kompleksowej analizie i ocenie. Triangulacja została zastosowana odnośnie do:

- źródeł danych: przeanalizowane zostały zarówno dokumenty zastane różnego typu, jak i dane pochodzące ze wcześniejszych badań; zostały one uzupełnione danymi pierwotnymi;
- metod badawczych: łączenie różnych metod badawczych w badaniu tych samych zagadnień, co pozwoliło na uchwycenie różnych aspektów badanego przedmiotu; podejście to pozwoliło też wykorzystać mocne strony każdej metody przy wzajemnej ograniczeniu ich słabości;
- perspektyw badawczych: ewaluacja została przeprowadzona przez pracowników biura LGD oraz przez zewnętrznych doświadczonych badaczy, co pozwoliło uzyskać bogatszy i bardziej wiarygodny obraz badanych zagadnień.

Poza tym zastosowany został partycypacyjny model badania, którego ideą jest jak najszersze zaangażowanie społeczności, zarówno na etapie przygotowania badania, jego realizacji, jak i wnioskowania i rekomendacji.

W odniesieniu do zakresu przedmiotowego i podmiotowego badania niezbędne było zastosowanie holistycznego podejścia do metod i technik badawczych. W każdym z zamierzeń badawczych: realizacji strategii, działaniu LGD oraz funkcjonowaniu biura zastosowane zostały cztery metody lub techniki badawcze:

Badanie źródeł zastanych (deskresearch)

To metoda zbierania, analizy i interpretacji danych wytworzonych niezależnie od działań badawczych prowadzonych w czasie ewaluacji. Często nazywa się ją analizą danych wtórnych. Dane te można podzielić na wewnętrzne i zewnętrzne. Pierwsze z nich znaleźć można w dokumentacji własnej instytucji. Nie zawsze odpowiadają bezpośrednio na pytania badawcze ale w znaczącym zakresie pozwalają na poznanie kontekstu funkcjonowania LGD.

Z kolei dane zewnętrzne, dane wtórne to efekty działalności innych instytucji w dziedzinie pozyskiwania informacji. Dzięki rozwojowi Internetu dostęp do tych zasobów jest obecnie

niezwykle łatwy i trudności należy szukać nie w ilości danych, ale ich segregacji. Potrzebne informacje można pozyskiwać od instytucji państwowych powołanych do zbierania informacji. Serwis internetowy GUS zawiera nieprzebrane ilości danych o funkcjonowaniu gospodarki, instytucji, firm i organizacji. **Bank Danych Lokalnych**, który jest największym w Polsce uporządkowanym zbiorem informacji o sytuacji społeczno-gospodarczej, demograficznej, społecznej oraz stanie środowiska, opisującym województwa, powiaty oraz gminy jako podmioty systemu organizacji społecznej i administracyjnej państwa, a także regiony i podregiony stanowiące elementy nomenklatury jednostek terytorialnych. Jednakże w wielu przypadkach dane ze źródeł zastanych są niewystarczające, zbyt powierzchowne, zbyt ogólne lub nieaktualne, by na nich poprzestać, dlatego zwykle potrzebne są działania dla pozyskania danych pierwotnych.

Źródła danych zastanych wykorzystywanych w ewaluacji LGD

- dane statystyczne
- dane urzędowe
- dane gromadzone na portalach społecznościowych
- dane zastane w Lokalnej Grupie Działania
- dane ankiet doradztwa i ankiet oceny szkolenia
- dane realizacji planu komunikacji
- dane z ankiet zadowolenia mieszkańców, rozpoznawalności LGD i funkcjonowania LGD systematycznie gromadzone przez biuro LGD

Ankiety metodą CAWI

Najpopularniejszą metodą pozyskiwania danych pierwotnych są badania kwestionariuszowe. Polegają one na zadawaniu pytań pojedynczym osobom, ale w perspektywie zainteresowań znajdują się zagregowane dane ogólne dla wszystkich badanych. Pierwszym etapem tego typu badań jest sformułowanie pytań. Proces ten polega na postawieniu pytań ogólnych, zazwyczaj na etapie konceptualizacji badań. Z nich z kolei wyprowadzamy pytania szczegółowe. Odbywa się to poprzez identyfikację wskaźników, które będą nas informować o występowaniu i nasileniu zjawiska. W przypadku ewaluacji zewnętrznej prowadzonej zgodnie z wytycznymi MRiRW nr 5/3/2017 i 10/1/2022 zakres pytań został wstępnie określony w załącznikach do podręcznika ewaluacji. Niemniej z uwagi na pewne niedociągnięcia dokumentu część pytań została poprawiona i zmodyfikowana. Ponadto jak wskazano we wstępie Podręcznika ma on charakter pomocniczy nie obowiązkowy w stosunku do Wytycznych MRiRW.

Badania ankietowe były prowadzone techniką CAWI (ComputerAssisted Web Interview). To badanie ankietowe przeprowadzane w Internecie. Opracowane narzędzie badawcze (kwestionariusz ankiety) wprowadzane jest do komputera w formie umożliwiającej wypełnienie ankiety na stronie internetowej użytkownika. Badania tego typu są stosunkowo tanie, nie wymagają również zaangażowania wielu realizatorów. Współczesne narzędzia

umożliwiają tworzenie skomplikowanych i atrakcyjnych ankiet. Można dopasować je w wymiarze graficznym i estetycznym. Dobór próby jest możliwy dwiema metodami. Ankietę można wysłać pod określone adresy mailowe, co w pewnym stopniu jest odpowiednikiem ankiety pocztowej wraz z jej zaletami i wadami. Innym sposobem jest zamieszczenie jej na stronie internetowej lub jako „wyskakujące okienko”. Metoda ta uniemożliwia kontrolę nad doбором próby, który jest faktycznie doбором przypadkowym, dodatkowo obciążonym błędem struktury społecznej i demograficznej użytkowników Internetu.

W badaniach ewaluacyjnych zastosowano obydwie techniki w zależności od badanych grup.

- Grupa nr 1: wnioskodawcy i beneficjenci.

Z tego względu, że dostępne są dane kontaktowe do tych osób możliwe było wykorzystanie aplikacji wysyłającej unikalne linki do ankiety internetowej na zdefiniowane wcześniej adresy mailowe. W tym przypadku nie obliczano minimalnej liczebności próby gdyż traktowano to badanie jako masowe, z założeniem przebadania całej populacji.

łącznie przebadano 40 osób.

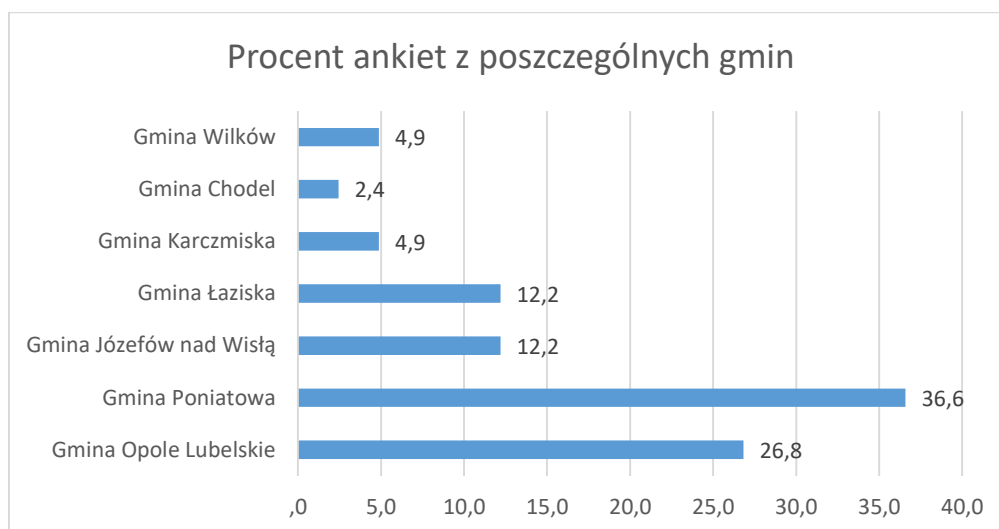
- Grupa nr 2: mieszkańcy obszaru LSR.

Pozyskanie opinii reprezentatywnej grupy mieszkańców nie jest możliwe w ramach zasobów, którymi dysponuje Zleceniodawca, dlatego opracowano procedurę zbliżoną do takiej, która pozwoli na identyfikację podglądów i opinii mieszkańców poszczególnych gmin wchodzących w skład Partnerstwa.

Linki do ankiet zostały rozesłane (przy wsparciu pracowników Biura LGD) do gmin partnerskich z prośbą o wstawienie linku na stronę internetową gminy. Dzięki temu zabiegowi pozyskane zostały dane z poszczególnych gmin odpowiadających obszarowi LSR.

łącznie przeprowadzono 147 ankiet. Z uwagi na charakter badań CAWI dokonano weryfikacji braków danych i do dalszej analizy przeznaczono 73 ankiety.

Wykres 1. Procent ankiet z poszczególnych gmin

Źródło: badania własne

Wywiady pogłębione (IDI i TDI)

To technika badań jakościowych, w której badacz prowadzi rozmowę z respondentem. Nie jest to jednak zwykła rozmowa, ale opiera się ona na przygotowanym wcześniej scenariuszu. Dokument ten nie musi zawierać konkretnych pytań, lecz wytyczne, jakie tematy rozmowy należy podjąć. Wywiad ma strukturę swobodną, mniejsze znaczenie ma kolejność zadawanych pytań a większe uzyskanie określonych informacji. Tematy są eksplorowane bardzo dogłębnie, prowadzący wywiad dopytuje i stara się zrozumieć, nie tylko fakty, ale motywy zachowania badanego. Zasadniczą rolę w badaniu odgrywają umiejętności i doświadczenie osoby prowadzącej wywiad. Ponieważ wywiady pogłębione są rozmową sam na sam z respondentem, prowadzący musi zdobyć jego zaufanie, by uzyskać czasami bardzo osobiste informacje. Wywiady indywidualne stosuje się gdy zachodzi potrzeba eksploracji pola zainteresowań, przygotowania do konstruowania narzędzi jakościowych lub do interpretacji trudnych do wyjaśnienia wyników badań ilościowych. Wywiady prowadzone były metodą TDI (telefoniczny wywiad pogłębiony) przede wszystkim ze względu na oczekiwania respondentów oraz krótki czas na realizację tego zadania.

Wywiady prowadzono z następującymi osobami:

- 2 wywiady z członkami Rady
- 3 wywiady z wnioskodawcami realizującymi projekty
- 3 wywiady z wnioskodawcami, których projekty nie są realizowane
- Wywiad z dyrektorem Biura
- Wywiady z przedstawicielami gmin (po 1 z gminy)

Zogniskowany Wywiad Grupowy (FGI fokus)

Tym różni się od wywiadu indywidualnego, że prowadzący badanie, nazywany moderatorem, przepytuje jednocześnie grupę kilku osób. Zazwyczaj grupy fokusowe mają liczebność od 8 do 12 osób, lecz w specyficznych przypadkach może być ich mniej lub więcej. Ważną cechą grupy jest jej homogeniczność - powinno się unikać zróżnicowania grup ze względu na płeć, wiek, status społeczny czy różnice intelektualne. Wynika to z zasadniczego celu prowadzenia badań tą metodą, czyli wewnętrznej dyskusji grupowej i interakcji w grupie. Dzięki tej metodzie można w tym samym czasie zdobyć informacje od kilku osób, pogłębiając ją dodatkowo o spostrzeżenia dotyczące dyskusji pomiędzy uczestnikami.

Wywiady tą metodą charakteryzują się większym skomplikowaniem organizacyjnym. Wymagane jest zebranie odpowiedniej grupy osób w jednym miejscu o jednym czasie. Często na spotkanie zaprasza się więcej osób i prowadzi się selekcję tych, którzy lepiej pasują do profilu grupy i dają większą rękojmię udzielania informacji i wymiany zdań. Wywiady grupowe, z uwagi na dyskusję wielu osób, muszą być rejestrowane co umożliwi późniejsze zidentyfikowanie, jak kształtowała się rozmowa, która osoba wypowiadała dane poglądy i jak te poglądy zmieniały się w trakcie dyskusji. Zogniskowane wywiady grupowe realizuje się w specjalnych pomieszczeniach zwanych fokusowniami, które są wyposażone w weneckie lustro umożliwiające zleceniodawcy obserwację wywiadu. W miejscowościach, gdzie nie ma fokusowni stosuje się technikę wywiadów naturalnych.

Wywiad prowadzono w grupie pracowników biura LGD, członków Zarządu, członków Rady wnioskodawców oraz członków Partnerstwa.

Zogniskowany wywiad grupowy (FGI) prowadzony w ramach ewaluacji pozwala pozyskać informacje w skumulowany sposób. Dodatkowo wartość pozyskanych informacji wzmocniona jest poprzez odpowiednie wykorzystanie procesów grupowych.

Zogniskowany wywiad grupowy odbył się w Opolu Lubelskim 6 grudnia 2022 roku. W wywiadzie wzięli udział przedstawiciele wszystkich sektorów tworzących Partnerstwo. Oprócz członków Zarządu, Rady LGD i pracowników obecni byli przedstawiciele samorządów organizacji pozarządowych oraz wnioskodawcy. Dwugodzinna dyskusja odbywała się zgodnie z założonym scenariuszem, a wyniki posłużyły do uzupełnienia materiału empirycznego.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.

5.1. Charakterystyka obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju

Na terenie Lokalnej Grupy Działania „Owocowy Szlak” w roku 2021 mieszkało przeszło 3000 osób mniej w porównaniu do roku 2015. Najwięcej, bo 815 mieszkańców, ubyło w gminie Opole Lubelskie, co stanowi spadek liczby ludności o 5%. Najliczniejszą pod względem ludności jest Opole Lubelskie, w którym mieszka niemal cztery razy więcej osób, niż w najmniejszej gminie LGD: Wilkówie.

Tabela 1. Ludność ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	2139726	2133340	2126317	2117619	2108270	2095258	2076382
Chodel	6717	6682	6658	6623	6565	6536	6481
Józefów nad Wisłą	6743	6721	6666	6593	6515	6277	6168
Karczmiska	5684	5674	5647	5619	5570	5487	5434
Łaziska	4996	4969	4956	4963	4896	4862	4831
Opole Lubelskie	17633	17507	17413	17234	17108	16980	16818
Poniatowa	14630	14527	14430	14263	14149	14008	13833
Wilków	4561	4506	4496	4431	4405	4367	4293
Suma	60964	60586	60266	59726	59208	58517	57858

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na demograficzny obraz obszaru składa się nie tylko liczba ludności wynikająca z ich narodzin i zgonów, ale także z migracji tejże ludności w obrębie regionu (migracja wewnętrzna), jak również wyjazdów z i do kraju, tzn. migracji zewnętrznej. Gminy charakteryzują się ujemnym saldem migracji, co oznacza, że więcej osób z nich wyjechało niż przybyło. Za wyjątkiem gmin Opole Lubelskie, Poniatowa i Chodel, wszystkie gminy notują saldo ujemne od roku 2016, największe gmina Józefów nad Wisłą i Wilków.

Tabela 2. Saldo migracji w ruch wewnętrznym i zewnętrznym

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	b.d.	-4067	-4731	-5359	-6031	-4338	-4766
Chodel	b.d.	-29	-21	-18	-33	-23	-24
Józefów nad Wisłą	b.d.	6	-10	-42	-23	-9	-22
Karczmiska	b.d.	10	-5	-1	-16	-28	7
Łaziska	b.d.	-1	-15	21	-33	-3	-8
Opole Lubelskie	b.d.	-91	-64	-148	-103	-41	-47
Poniatowa	b.d.	-88	-99	-116	-72	-58	-81
Wilków	b.d.	-9	-11	-34	-8	-21	-29

Średnia dla gmin LGD	b.d.	-28,8571	-32,1429	-48,2857	-41,1429	-26,1429	-29,1429
----------------------	------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Każda z gmin należących do LGD notuje spadek ludności w wieku produkcyjnym od roku 2015. W roku 2021 mieszkańców w tym przedziale wiekowym było średnio w gminach 59,5%, co jest wynikiem porównywalnym z całym województwem i niższym średnio o 4% w porównaniu z rokiem 2015. Gminy Wilków i Karczmiska mają najwyższy odsetek osób w wieku produkcyjnym, gmina Józefów nad Wisłą najniższy.

Tabela 3. Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	62,1	61,6	61,1	60,6	60,1	59,7	59,4
Chodel	60,3	60,0	59,6	59,6	59,8	60,0	60,1
Józefów nad Wisłą	60,7	61,0	60,4	59,7	59,2	57,1	57,2
Karczmiska	62,9	62,8	62,5	61,8	61,5	60,8	60,8
Łaziska	62,5	62,3	61,8	61,4	60,6	60,5	60,4
Opole Lubelskie	62,6	62,4	62,1	61,4	61,0	60,6	60,2
Poniatowa	62,1	61,1	60,1	59,4	58,7	58,1	57,3
Wilków	61,3	62,0	61,8	61,1	60,9	61,0	60,8
Średnia dla gmin LGD	61,8	61,8	61,2	60,6	60,2	59,7	59,5

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Od roku 2015 na terenie należącym do LGD, podobnie jak w całym województwie lubelskim, wzrosła liczba osób w wieku senioralnym. W gminach wzrost ten stanowi średnio 17%, na poziomie województwa zaś 19%. Najszybsze tempo starzenia ludności odnotowano w gminach Poniatowa, wzrost o 31% od roku 2015. Najwolniej starzeją się gminy Chodel i Karczmiska, wzrost ludności powyżej 65 roku życia tylko o 11%.

Tabela 4. Wskaźnik obciążenia demograficznego

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	16,4	16,9	17,4	18	18,6	19,1	19,5
Chodel	15,4	16,1	16,6	16,7	17,0	17,2	17,1
Józefów nad Wisłą	18,5	18,8	19,0	19,7	20,5	21,3	21,4
Karczmiska	16,9	17,3	17,6	17,9	18,5	18,7	18,8
Łaziska	16,5	16,8	16,9	17,7	18,2	18,4	19,1
Opole Lubelskie	16,1	16,7	17,4	18,1	18,6	19,1	19,6
Poniatowa	16,7	17,9	18,7	19,6	20,5	21,3	22,0
Wilków	17,9	18,2	18,5	18,8	19,4	19,8	20,1
Średnia dla gmin	16,9	17,4	17,8	18,4	19,0	19,4	19,7

LGD							
-----	--	--	--	--	--	--	--

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W ostatnich latach wzrosły także wydatki, które gminy przekazują ze swoich budżetów na jednego mieszkańca, co jest wskaźnikiem bogacenia się budżetów gmin. Od roku 2015 do 2020 wzrosły one średnio o 75%. Do roku 2020 najbardziej wzrosły nakłady, w przeliczeniu na jednego mieszkańca, w gminie Wilków, prawie 130%, co stanowi największy wzrost w gminach należących do LGD.

Tabela 5. Wydatki budżetów gmin na jednego mieszkańca (w złotych)

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	1034,2	1042,3	1184,0	1476,3	1527,1	1609,9	b.d.
Chodel	839,3	1129,2	1298,3	1289,0	1550,2	1542,0	b.d.
Józefów nad Wisłą	906,3	965,7	1116,5	1635,0	1263,6	1661,7	1728,6
Karczmiska	1201,4	1089,9	1166,8	1235,6	1403,1	1322,8	b.d.
Łaziska	810,2	1038,5	1033,7	1059,2	1988,3	1381,3	b.d.
Opole Lubelskie	1010,0	1006,0	1276,1	1490,8	1600,8	1867,6	b.d.
Poniatowa	758,2	873,8	1044,1	1208,7	1657,0	1450,4	b.d.
Wilków	812,6	1082,8	1210,2	1300,8	1314,2	1853,3	b.d.
Średnia dla gmin LGD	905,4	1026,5	1163,7	1317,0	1539,6	1582,7	b.d.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W latach 2015- 2020 znacząco zmniejszyła się liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, średnio o 60%. W roku 2020 na terenach gmin należących do LGD „Owocowy Szlak”, w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, z takiej pomocy korzystały 382 osoby. Największy spadek ilości beneficjentów pomocy społecznej odnotowują gminy Józefów nad Wisłą i Łaziska, po 73%.

Tabela 6. Beneficjenci środowiskowej pomocy społeczne na 10 tys. ludności

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	858	776	658	592	536	465	b.d.
Chodel	1355	1172	967	803	889	645	b.d.
Józefów nad Wisłą	1187	998	787	631	444	332	294
Karczmiska	791	729	435	354	344	284	b.d.
Łaziska	853	529	423	412	293	236	b.d.
Opole Lubelskie	767	694	643	573	529	495	b.d.
Poniatowa	414	374	263	257	205	182	b.d.
Wilków	1188	997	709	630	726	505	b.d.
Średnia dla gmin LGD	936	785	602	523	490	383	b.d.

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W latach 2015- 2021 na terenie gmin należącym do LGD „Owocowy Szlak” wzrosła liczba podmiotów gospodarki narodowej, średnio o 18% i w roku 2021 było ich przeciętnie 651 w każdej z gmin. Najwięcej podmiotów przybyło w gminie Opole Lubelskie, bo 207.

Tabela 7. Podmioty gospodarki narodowej ogółem

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	173184	174123	177365	180805	185315	192737	199541
Chodel	460	447	451	466	490	515	525
Józefów nad Wisłą	322	331	346	363	375	389	396
Karczmiska	234	229	242	267	295	305	339
Łaziska	232	231	236	244	264	276	289
Opole Lubelskie	1350	1349	1339	1377	1426	1497	1557
Poniatowa	1053	1028	1028	1064	1088	1144	1162
Wilków	215	220	217	230	236	264	290
Średnia dla gmin LGD	552	548	551	573	596	627	651

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Na terenie funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania „Owocowy Szlak” zwiększyła się liczba podmiotów wpisanych do systemu REGON. W roku 2021 było ich 731 średnio w każdej z gmin, co stanowi wzrost o 28% względem roku 2015. Najwięcej podmiotów wpisanych do REGON przybyło w gminie Karczmiska 212, co stanowi wzrost o 51%.

Tabela 8. Podmioty wpisane do REGON na 10 tys. ludności

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	809	816	834	854	879	920	961
Chodel	685	669	677	704	746	788	810
Józefów nad Wisłą	478	492	519	551	576	620	642
Karczmiska	412	404	429	475	530	556	624
Łaziska	464	465	476	492	539	568	598
Opole Lubelskie	766	771	769	799	834	882	926
Poniatowa	720	708	712	746	769	817	840
Wilków	471	488	483	519	536	605	676
Średnia dla gmin LGD	571	571	581	612	647	691	731

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

O rozwoju przedsiębiorczości w danym regionie świadczy, między innymi, liczba nowo zarejestrowanych podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Możemy zaobserwować, że liczba tych podmiotów w każdej gminie wzrosła, średnio o 26%. Wyjątek stanowi gmina Chodel, która w roku 2021 notuje spadek o 23% w porównaniu z rokiem 2015.

Tabela 9. Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	111	109	123	142	131	126	131
Chodel	106	75	111	122	135	107	82
Józefów nad Wisłą	54	80	74	104	132	84	96
Karczmiska	59	73	108	118	111	96	112
Łaziska	77	71	72	105	98	78	93
Opole Lubelskie	106	101	92	138	120	116	131
Poniatowa	96	90	107	142	93	107	108
Wilków	89	64	68	122	67	131	119
Średnia dla gmin LGD	84	79	90	122	108	103	106

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Organizacje pozarządowe wchodziły w skład kapitału społecznego na danym terenie. W 2021 roku na terenie gmin działało 43 organizacji w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Każda z gmin w roku 2021 odnotowuje zwiększenie liczby fundacji i stowarzyszeń. Najwięcej tego typu organizacji funkcjonuje w gminie Józefów nad Wisłą oraz w gminie Łaziska.

Tabela 10. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	35	37	38	37	38	39	40
Chodel	19	19	20	20	26	34	34
Józefów nad Wisłą	37	42	47	49	51	54	57
Karczmiska	37	39	43	43	47	47	48
Łaziska	34	40	44	44	49	49	50
Opole Lubelskie	31	32	34	34	33	34	36
Poniatowa	29	31	35	36	36	35	35
Wilków	35	36	36	38	41	41	42
Średnia dla gmin LGD	31,7	34,1	37	37,7	40,4	42	43,1

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

Od roku 2015 liczba bibliotek i ich filii na terenie należącym do Lokalnej Grupy Działania „Owocowy Szlak” utrzymała się na tym samym poziomie. Wyjątek stanowi jedynie gmina Opole Lubelskie, w której w roku 2021 funkcjonowało o jedną taką placówkę mniej niż w roku 2015.

Tabela 11. Biblioteki i ich filie

Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
-------------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

LUBELSKIE	583	582	583	578	574	571	563
Chodel	2	2	2	2	2	2	2
Józefów nad Wisłą	4	4	4	4	4	4	4
Karczmiska	3	3	3	3	3	3	3
Łaziska	4	4	4	4	4	4	4
Opole Lubelskie	3	3	3	2	2	2	2
Poniatowa	4	4	4	4	4	4	4
Wilków	1	1	1	1	1	1	1
Średnia dla gmin LGD	3	3	3	2,8	2,8	2,8	2,8

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

W ostatnich latach również znacząco zmniejszyła się liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne. W latach 2015- 2021 średnio dla gmin jest to spadek o 44%, zaś na poziomie całego województwa o 39%. Najbardziej dynamicznym tempem spadku osób bezrobotnych charakteryzuje się gmina Łaziska, gdzie od roku 2015 liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne spadła o 46% i w roku 2021 zarejestrowanych było 130 osób.

Tabela 12. Bezrobotni zarejestrowani ogółem

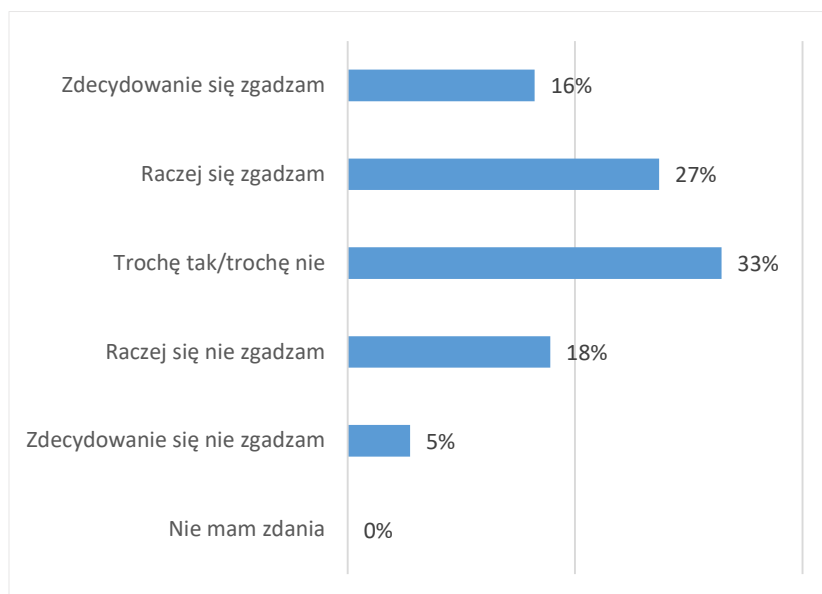
Nazwa gminy	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021
LUBELSKIE	107895	95596	81221	74449	69379	76505	66244
Chodel	371	323	211	218	223	253	209
Józefów nad Wisłą	433	420	304	295	243	277	236
Karczmiska	357	290	226	242	207	267	200
Łaziska	241	209	191	183	154	184	130
Opole Lubelskie	987	855	703	676	633	686	537
Poniatowa	921	865	650	702	584	681	545
Wilków	232	207	149	152	148	168	126
Średnia dla gmin LGD	506	452,7143	347,7143	352,5714	313,1429	359,4286	283,2857

Źródło: GUS, Bank Danych Lokalnych

5.2. Opinie i potrzeby mieszkańców obszaru Lokalnej Strategii Rozwoju

43% ankietowanych mieszkańców gmin należących do LGD „Owocowy Szlak” zgadza się z twierdzeniem, że jego gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym może realizować swoje podstawowe potrzeby. Jedna trzecia badanych (33%) nie ma wyrobionego zdania na ten temat, a 23% nie jest zadowolonych z warunków życia w swojej gminie.

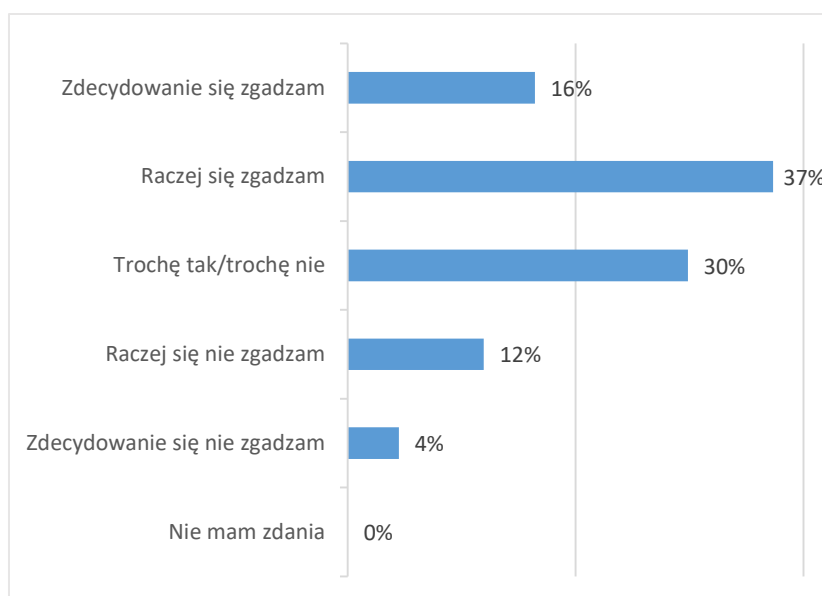
Wykres 2. *W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?*

Źródło: badania własne

Ponad połowa ankietowanych jest zdania, że od roku 2016 warunki życia w ich gminie poprawiły się. Tak twierdzi 53% ankietowanych. Część mieszkańców (16%) nie zgadza się z tym stwierdzeniem, a prawie jedna trzecia badanych nie wypowiedziała się w tej sprawie (30%).

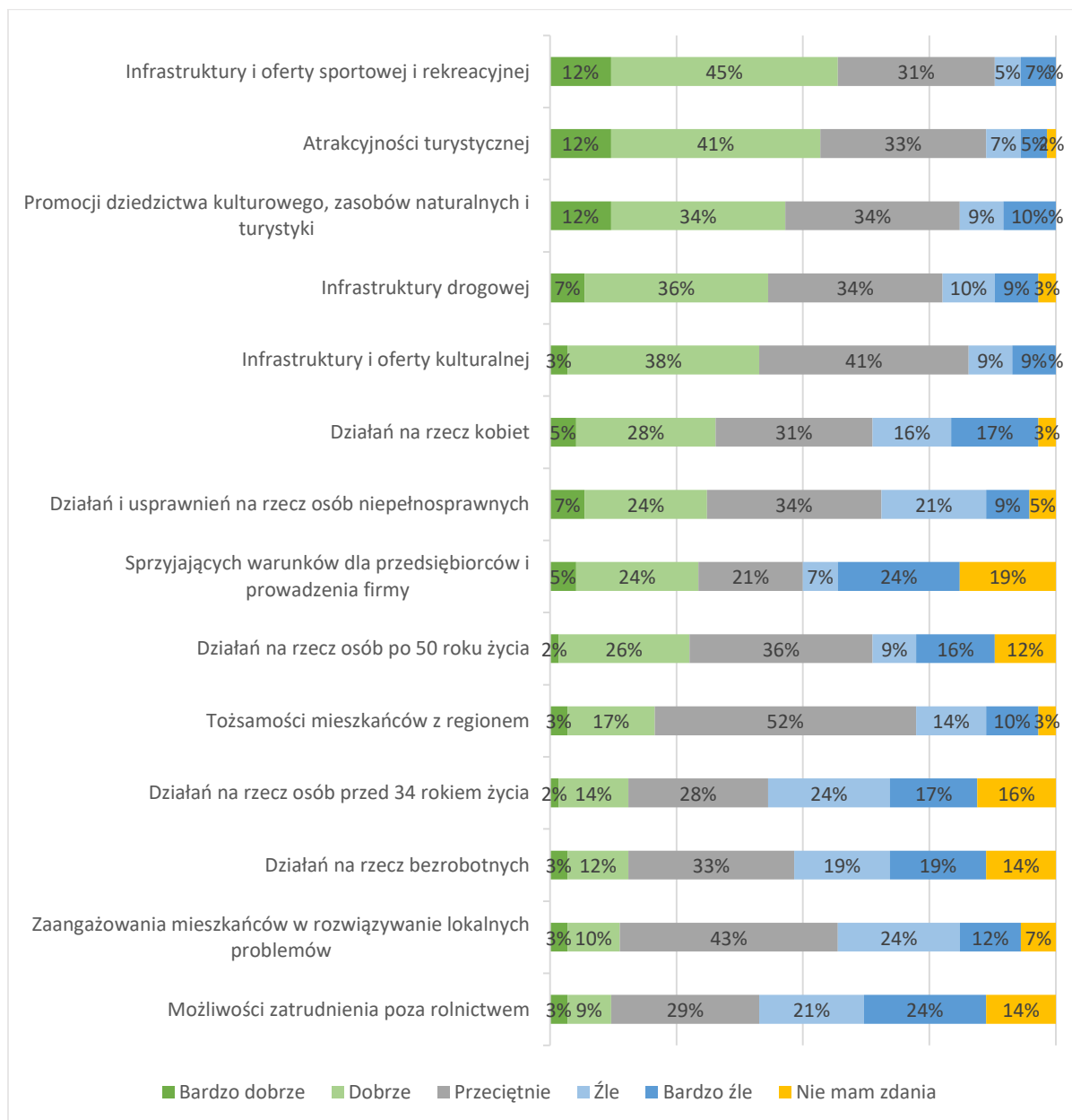
Wykres 3. *W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?*

Źródło: badania własne

Najwięcej pozytywnych wskazań respondentów otrzymały działania pod względem infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, atrakcyjności turystycznej oraz promocji dziedzictwa kulturowego. Najgorzej ocenione zostały działania na rzecz bezrobotnych, zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów oraz możliwości zatrudnienia poza rolnictwem. Ten ostatni obszar zebrał też najwięcej negatywnych opinii.

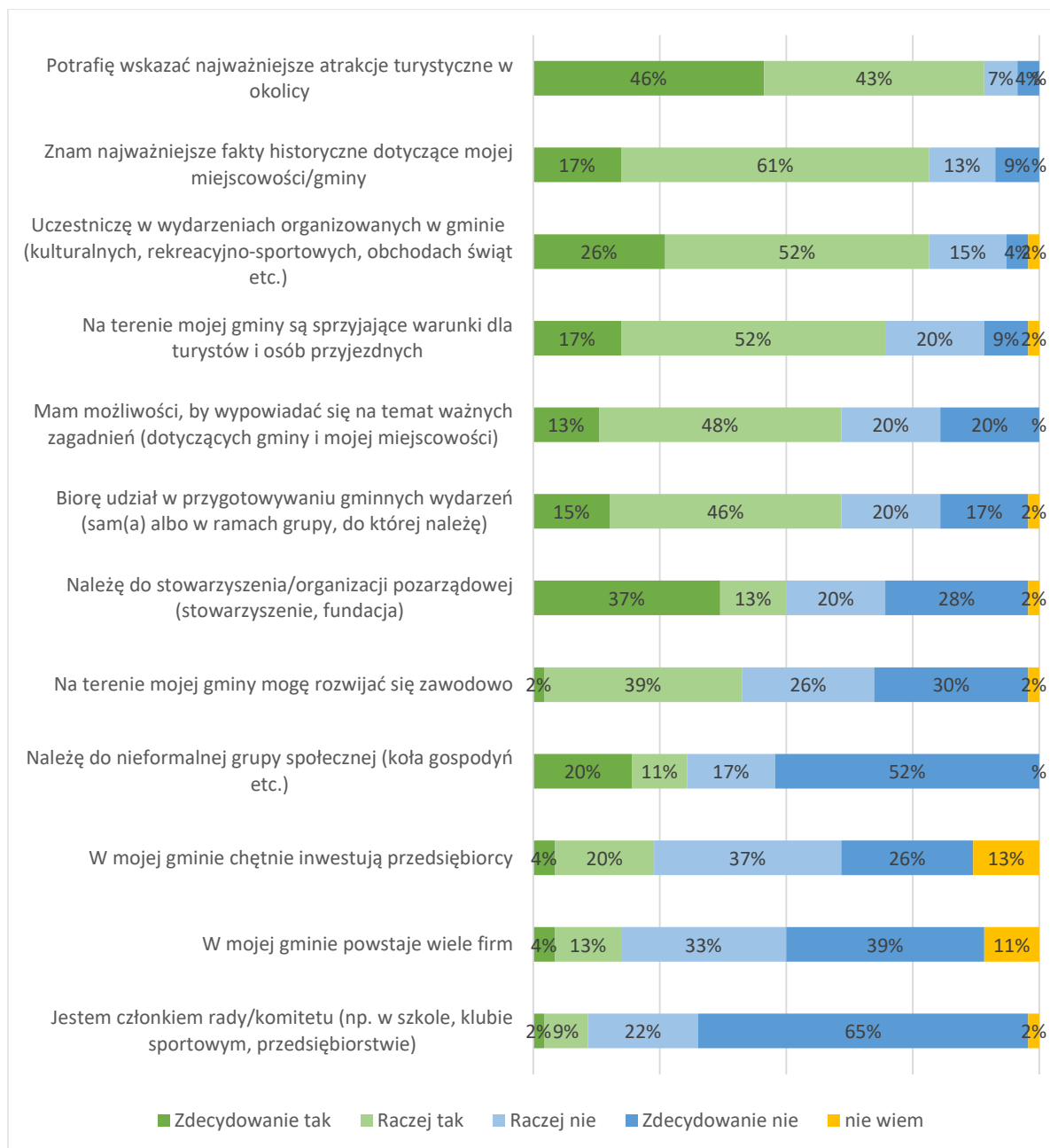
Wykres 4. Ocena gminy na wymiarach

Źródło: badania własne

Osoby, które wzięły udział w badaniu, poproszone zostały również o ustosunkowanie się do różnych stwierdzeń dotyczących ich codziennego funkcjonowania. Zdecydowana większość z badanych potrafi wskazać największe atrakcje turystyczne w gminie (89%), zna najważniejsze fakty historyczne dotyczące ich miejscowości, gminy (78%), uczestniczy w organizowanych w gminie wydarzeniach kulturalnych, obchodach świąt (78%). Badani najniżej ocenili swoje zaangażowanie, członkostwo w różnych organizacjach, klubach i ten obszar dostał też najwięcej negatywnych odpowiedzi.

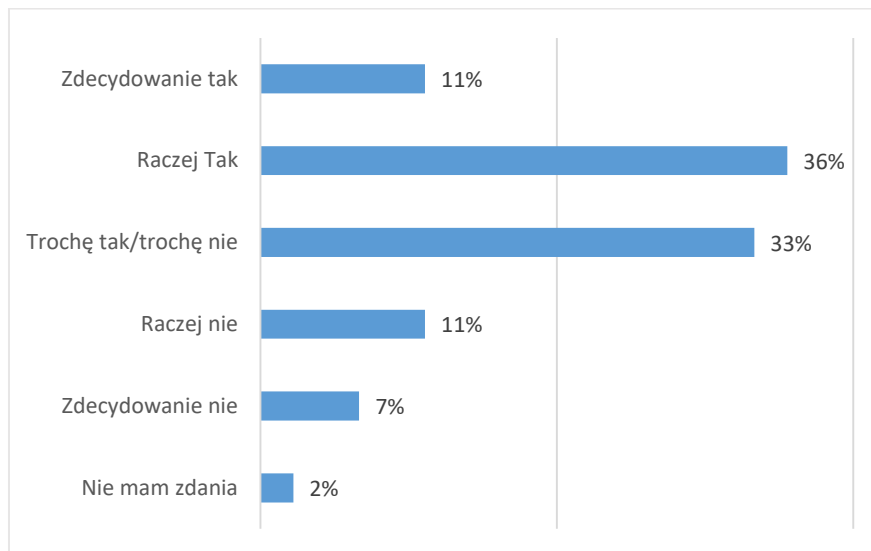
Wykres 5. Opinie na temat zaangażowania w funkcjonowania gminy

Źródło: badania własne

Duża grupa respondentów jest zadowolona z warunków życia w swojej gminie. Tak odpowiadało 47% ankietowanych. Prawie jedna trzecia badanych nie potrafiła jednoznacznie określić swojego stanowiska (30%), a nie zadowolonych z warunków do życia jest 18%.

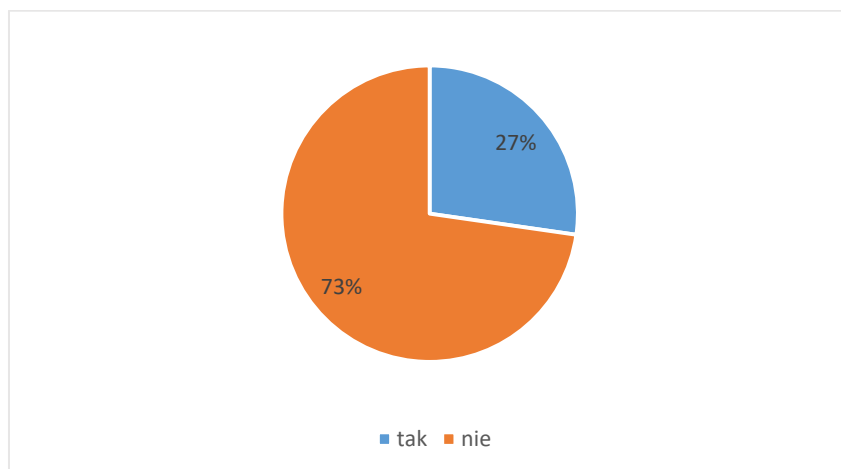
Wykres 6. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Źródło: badania własne

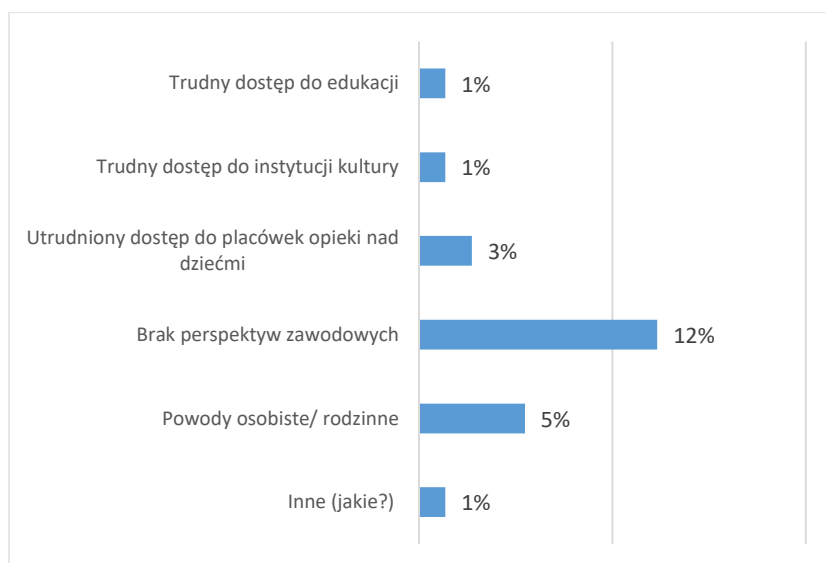
Mieszkańcy terenów należących do Lokalnej Grupy Działania „Owocowy Szlak” zapytani zostali również o to, czy rozważają ewentualną zmianę miejsca swojego zamieszkania, a jeżeli tak, to jakie są tego powody. Zdecydowana większość, bo 73% mieszkańców gmin, nie myśli o takiej zmianie. Rozważa ją 27% z pytaných i jako najczęstsze powody wymieniają brak perspektyw zawodowych i powody osobiste.

Wykres 7. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Źródło: badania własne

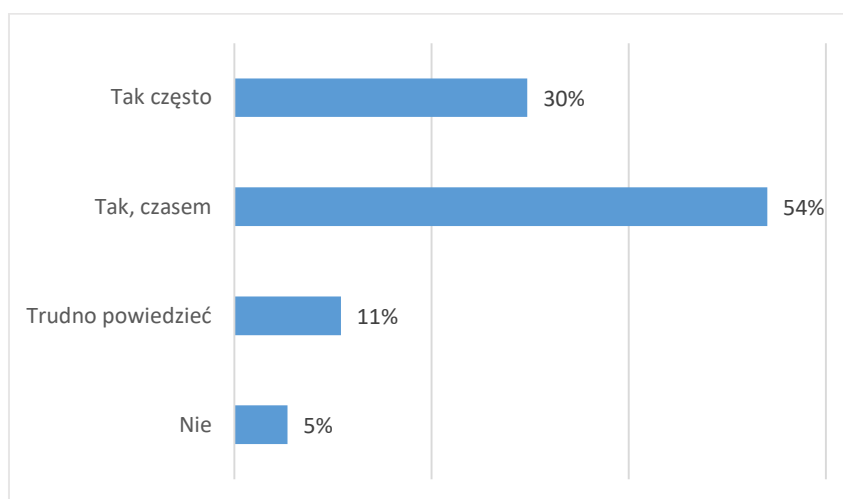
Wykres 8. Powody zmiany miejsca zamieszkania

Źródło: badania własne

Badani z obszaru należącego do Lokalnej Grupy Działania „Owocowy Szlak” deklarują, że w większości korzystali z infrastruktury, obiektów finansowanych ze środków unijnych (84%). O tym, że nie korzysta z tychże obiektów zadeklarowało 5% ankietowanych, a co dziesiątemu mieszkańcowi trudno było odpowiedzieć jednoznacznie na to pytanie.

Wykres 9. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, poczynszy od 2016 r.?

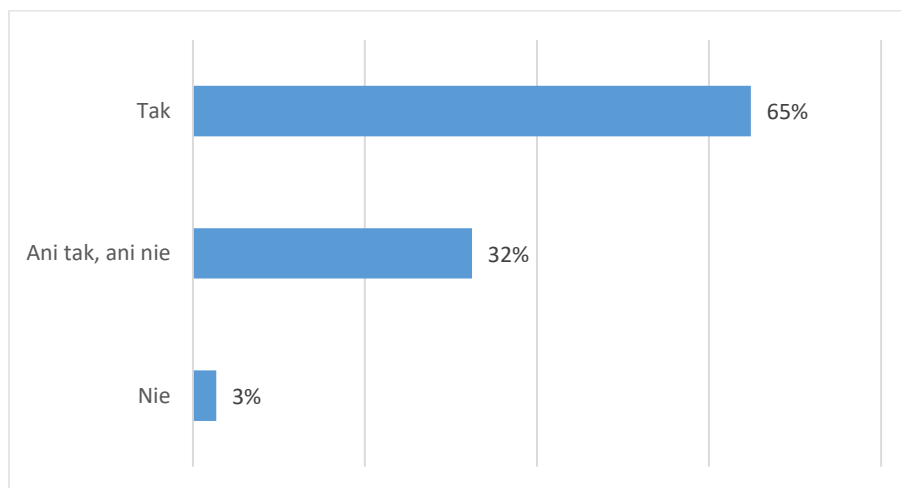

Źródło: badania własne

Większość osób biorących udział w badaniu (65%) odpowiedziało twierdząco na pytanie, czy projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się ich zainteresowaniem. Przeciwnego zdania jest 3% ankietowanych, którzy uważają, że nie ma zainteresowania takimi projektami wśród mieszkańców. Co trzecia osoba nie zajęła jednoznacznego stanowiska w tej sprawie.

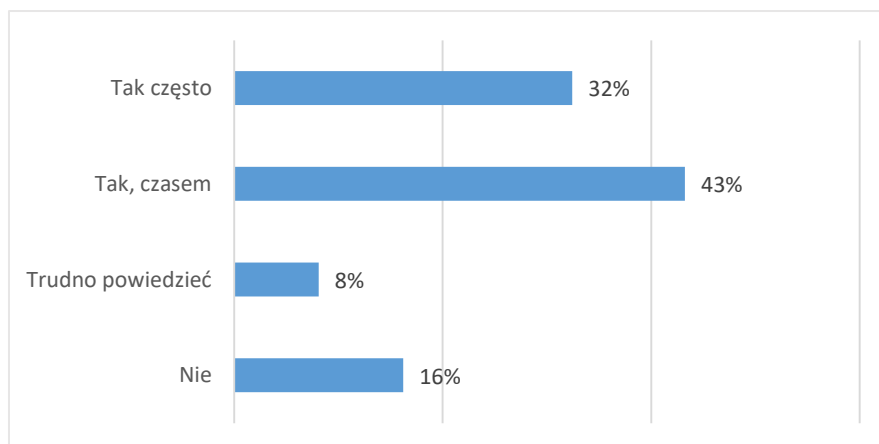
Wykres 10. *Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?*

Źródło: badania własne

Większość ankietowanych z terenów należących do LGD „Owocowy Szlak” sporadycznie lub często korzystała osobiście z takich projektów, jak szkolenia, festyny, spotkania. Tak odpowiadało 75% osób uczestniczących w badaniu. W ogóle z takiej formy spędzania czasu nie korzysta 16% respondentów.

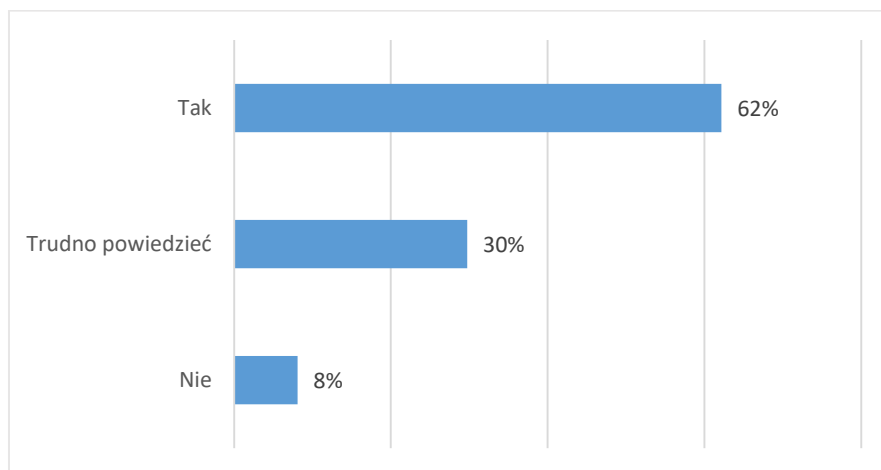
Wykres 11. *Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?*

Źródło: badania własne

Jeśli chodzi o zainteresowanie takimi projektami, jak szkolenia, festyny, spotkania, zdaniem badanych, cieszą się one uwagą wśród mieszkańców gmin (62%). Co trzecia osoba nie potrafiła określić jednoznacznie swojego stanowiska, a o braku zainteresowania szkoleniami, spotkaniami poinformowało 8% ankietowanych.

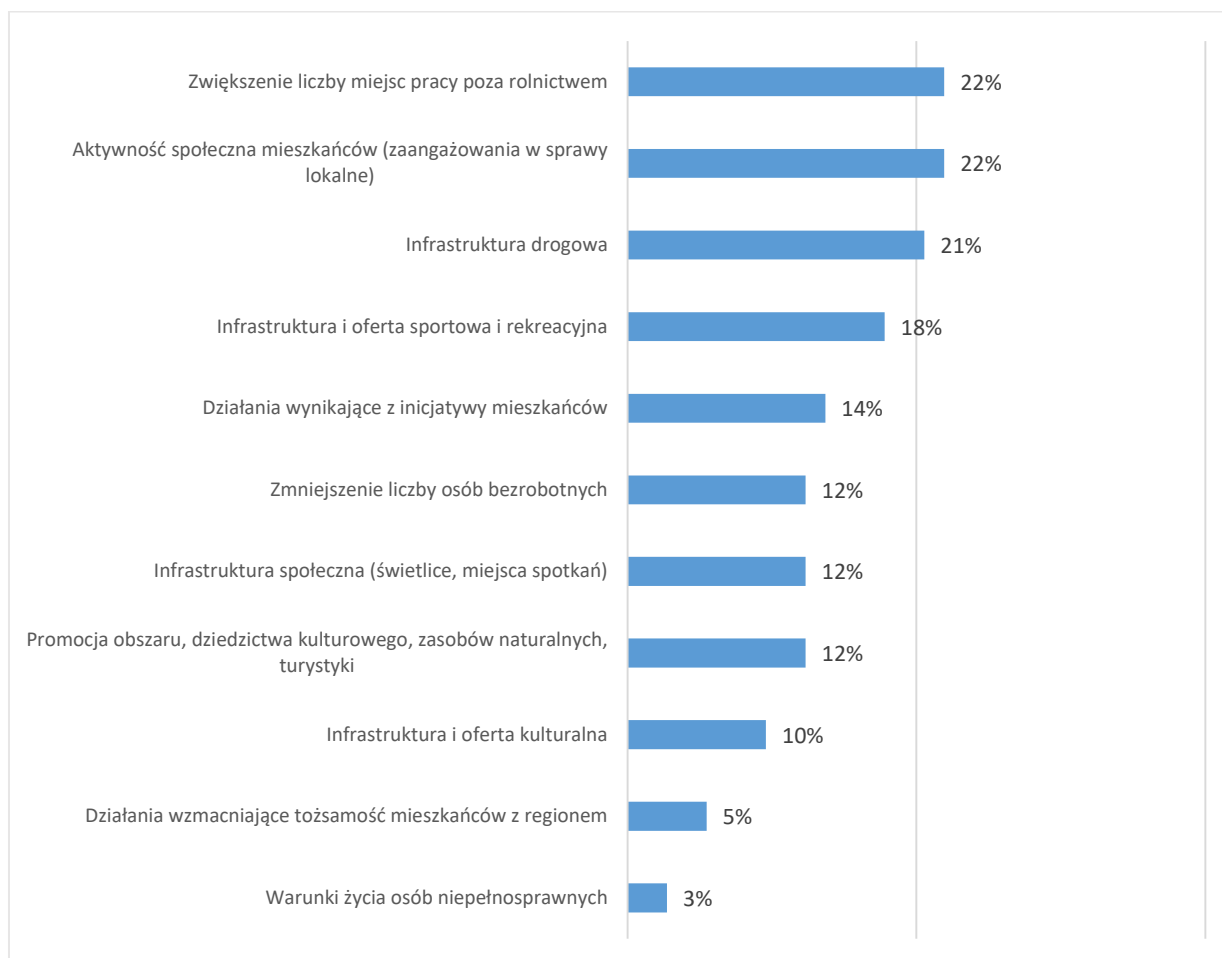
Wykres 12. Czy Pan/i zdaniem szkolenia, spotkania, festyny cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Źródło: badania własne

Gdyby mieszkańcy mieli możliwość samemu zdecydować o podziale dodatkowych środków w swojej gminie, najchętniej zwiększyliby liczbę miejsc pracy poza rolnictwem (22%), dofinansowali aktywność społeczną mieszkańców (22%) oraz infrastrukturę drogową (21%). Najmniej środków przeznaczyliby na poprawę warunków życia osób niepełnosprawnych (3%).

Wykres 13. *Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?*

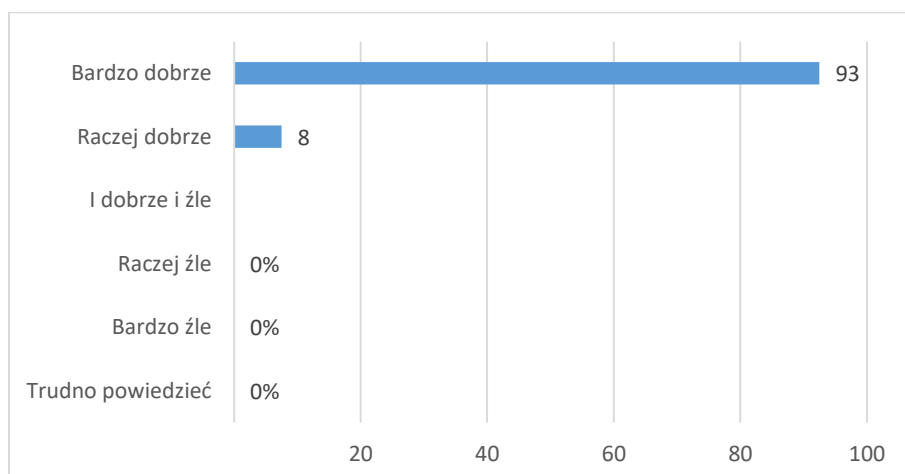
Źródło: badania własne

5.3. Funkcjonowanie LGD

Ocena pracy biura

Mieszkańcy gmin należących do Lokalnej Grupy Działania „Owocowy Szlak” w stu procentach oceniają bardzo dobrze jej funkcjonowanie. Wśród ankietowanych nie było osób, które nie miały zdania na ten temat lub źle oceniają jej działania.

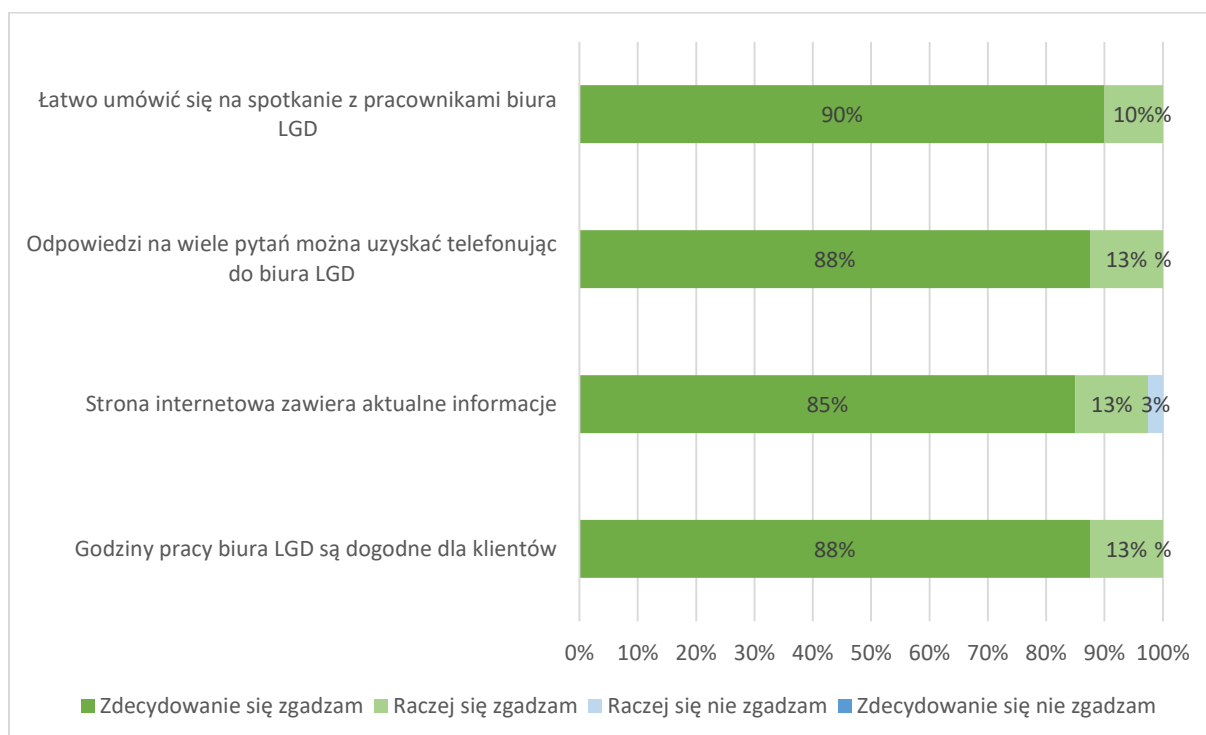
Wykres 14. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania?

Źródło: badania własne

Wszyscy ankietowani jednomyślnie pozytywnie oceniają funkcjonowanie Biura LGD. Najwyżej oceniają łatwość, z jaką mogą umówić się na spotkanie z pracownikiem biura, uzyskanie odpowiedzi na wiele pytań przez telefon oraz to, że godziny pracy biura są dogodne dla klientów.

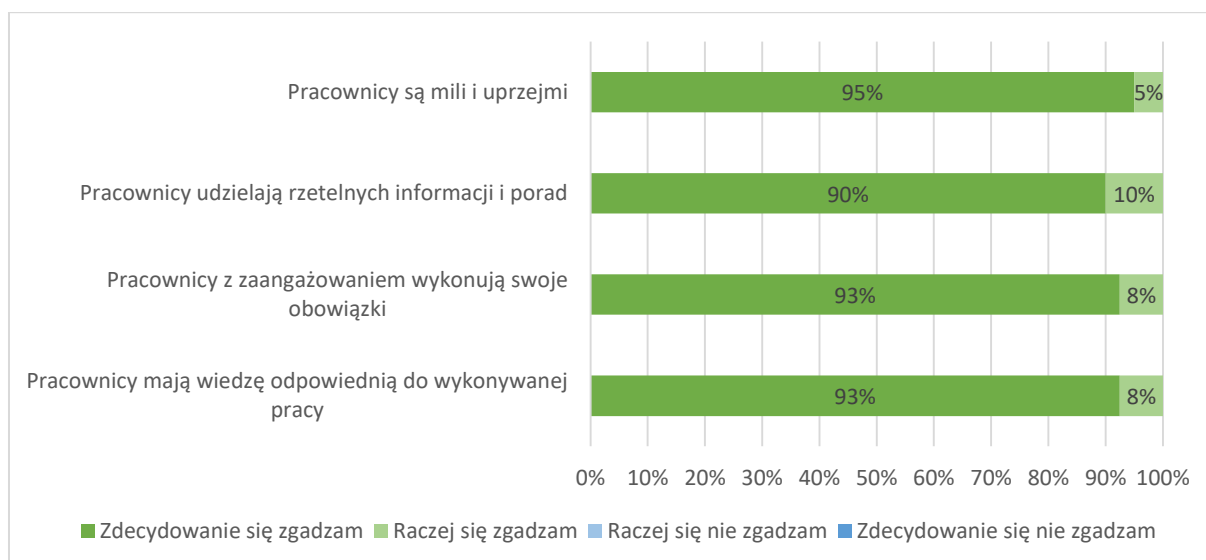
Wykres 15. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Źródło: badania własne

Równocześnie mieszkańcy gmin należących do LGD „Owocowy Szlak” uważają pracowników Biura za osoby miłe i uprzejme (95%), z zaangażowaniem wykonujące swoje obowiązki, posiadające odpowiednią wiedzę do wykonywanej pracy.

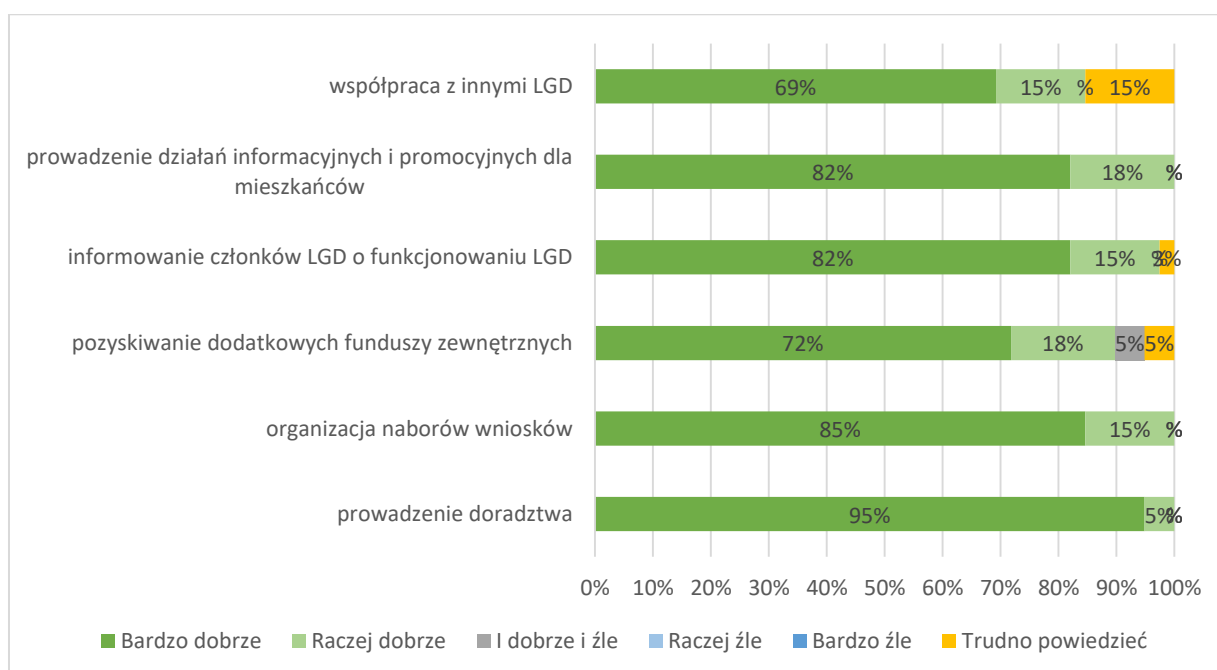
Wykres 16. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Źródło: badania własne

Uczestniczący w badaniu wypowiedzieli się również na temat wielu obszarów, w jakich funkcjonuje biuro LGD. Każdy z tych obszarów uzyskał pozytywną ocenę. Najwyżej LGD została oceniona w obszarze prowadzenia doradztwa oraz organizacji i naborów wniosków. Jedynie 15% badanych nie potrafiło ustosunkować się do współpracy biura z innymi LGD.

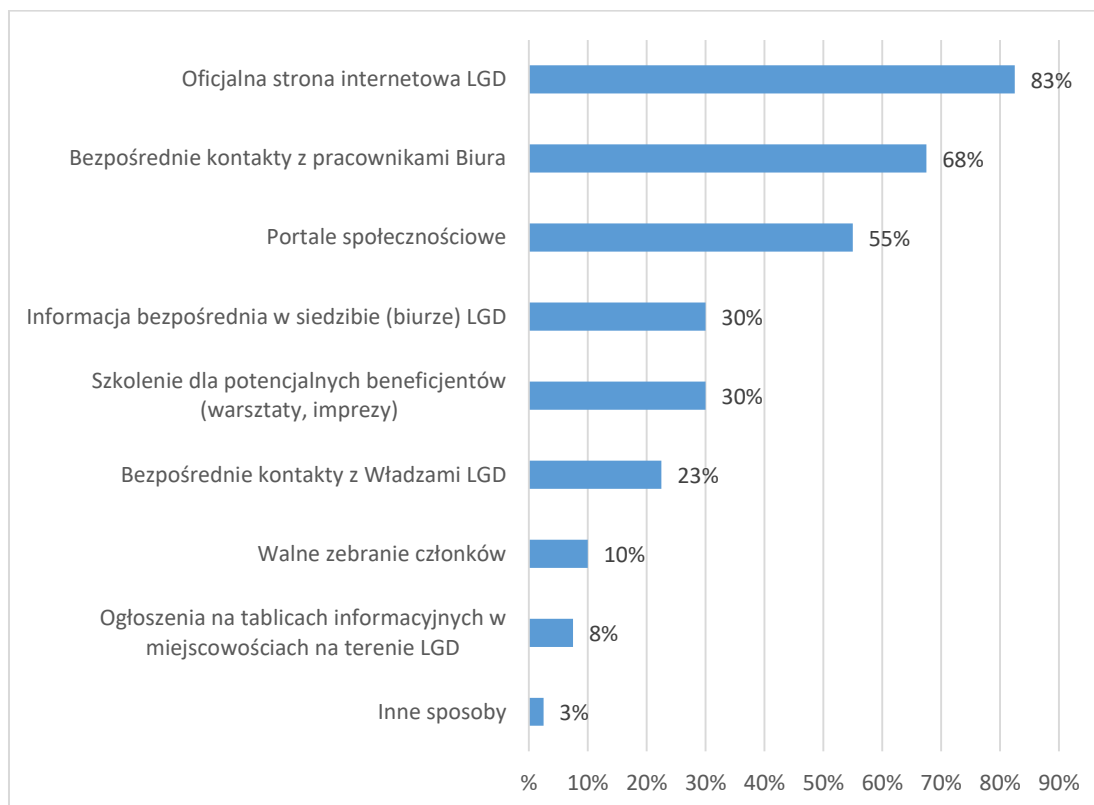
Wykres 17. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach

Źródło: badania własne

O działaniach Lokalnej Grupy Działania mieszkańcy najczęściej dowiadują się z informacji zamieszczonych na oficjalnej stronie internetowej LGD (83%) czy z bezpośredniego kontaktu z pracownikami biura (68%). Najmniej informacji mieszkańcy czerpią z ogłoszeń wieszanych na tablicach informacyjnych w miejscowościach należących do LGD.

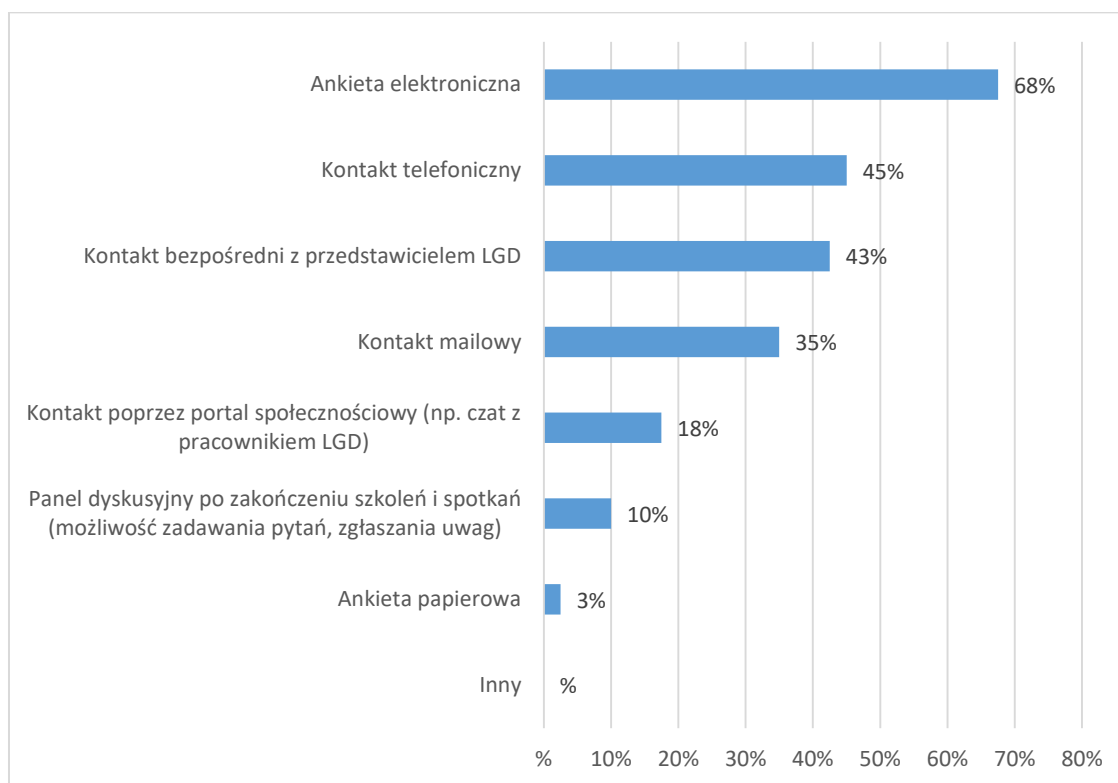
Wykres 18. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?

Źródło: badania własne

Najbardziej wykorzystywaną formą wśród badanych do przekazywania informacji od społeczeństwa do LGD jest ankieta papierowa i panel dyskusyjny po spotkaniach i zebraniach. Największym powodzeniem cieszy się ankieta elektroniczna (68%), kontakt telefoniczny i mailowy (45%).

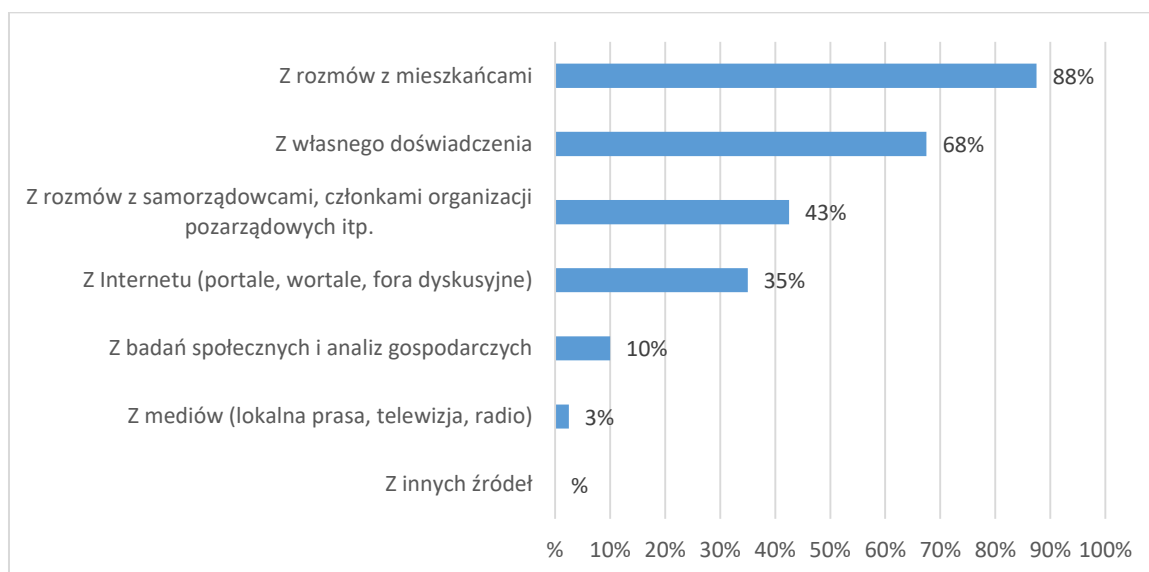
Wykres 19. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?

Źródło: badania własne

O potrzebach lokalnej społeczności respondenci najczęściej dowiadują się z rozmów z mieszkańcami (68%) oraz znają je z własnego doświadczenia (68%). Bardzo rzadko jako źródło informacji wskazywano lokalną prasę, telewizję czy radio. Również tylko co dziesiąty badany informacje o potrzebach innych mieszkańców czerpie z analiz gospodarczych i badań społecznych.

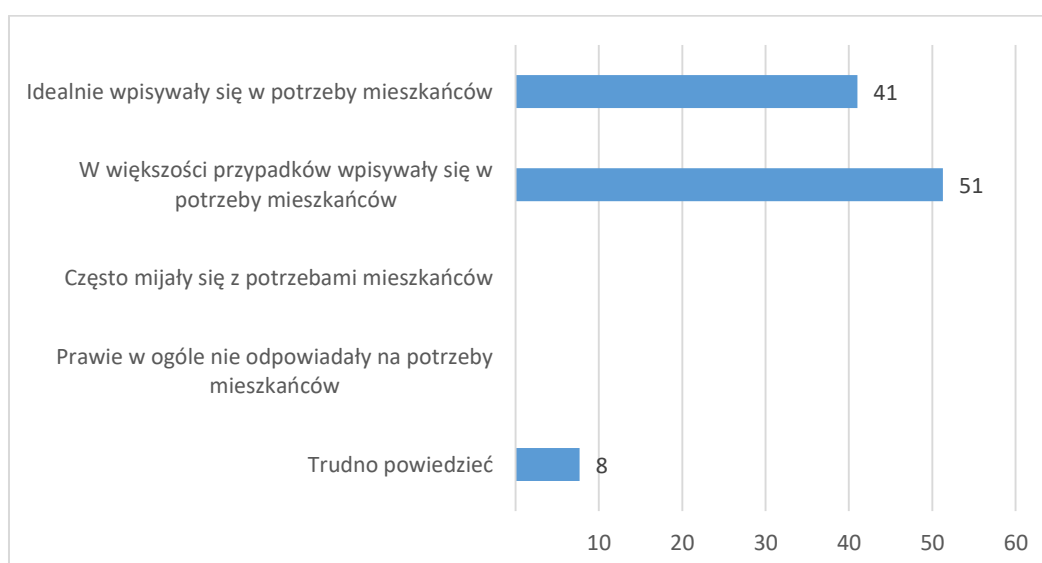
Wykres 20. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców?

Źródło: badania własne

Zdaniem respondentów, nabory wniosków ogłaszane przez Lokalną Grupę Działania „Owocowy Szlak” odpowiadały na potrzeby mieszkańców i idealnie się w nie wpisywały. Takiego zdania było 92% ankietowanych. Pozostałych 8% badanych wybrało odpowiedź „Trudno powiedzieć”. Na uwagę zasługuje również fakt, że nikt nie zadeklarował, że nabory tych wniosków często mijały się z potrzebami lokalnej społeczności.

Wykres 21. Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

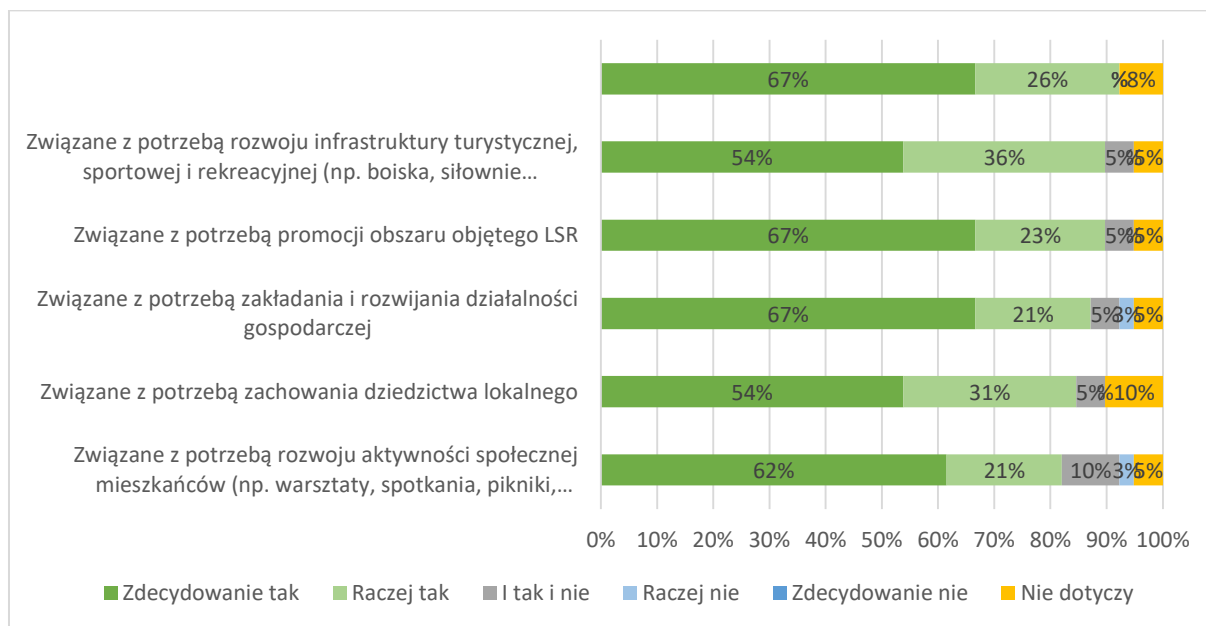

Źródło: badania własne

Nabory wniosków, które organizowała LGD najbardziej pomogły w rozwiązywaniu problemów związanych z zakładaniem i rozwijaniem działalności gospodarczych, promocją obszaru objętego LSR oraz rozwojem infrastruktury społecznej i kulturalnej. Wg badanych, najmniej pomogły one w rozwiązaniu problemów związanych z potrzebą rozwoju infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej czy potrzebą zachowania dziedzictwa lokalnego.

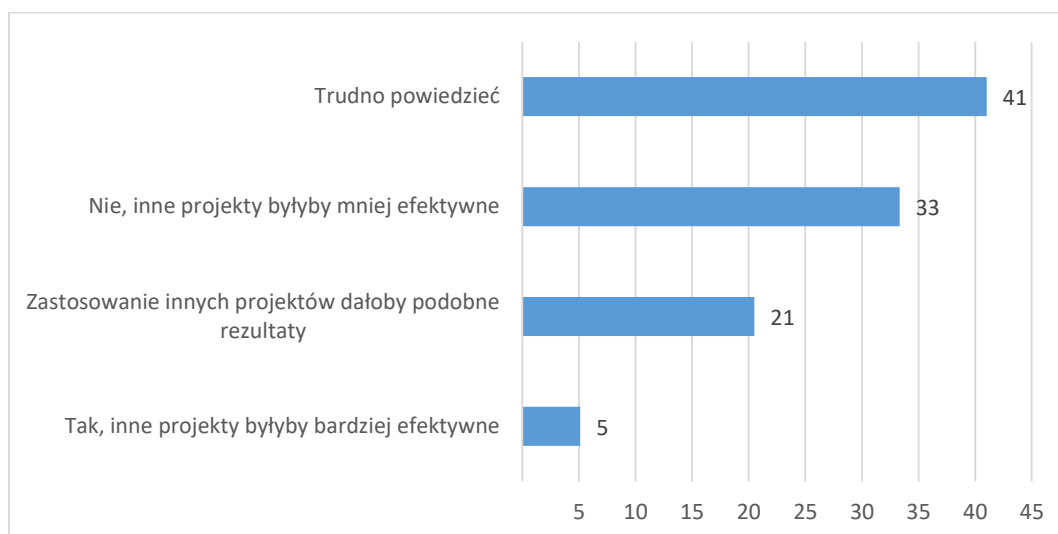
Wykres 22. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z:

Źródło: badania własne

Mieszkańcy gmin są podzieleni w kwestii osiągnięcia podobnych rezultatów przy pomocy innych projektów. Co piąta z osób badanych (21%) uważa, że zastosowanie innych projektów dałoby podobne rezultaty. Tylko 5% badanych uważa, że inne projekty byłyby bardziej efektywne. Innego zdania jest 33% mieszkańców, którzy uważają, że inne projekty byłyby mniej efektywne i 41% z badanych nie ma zdania na ten temat.

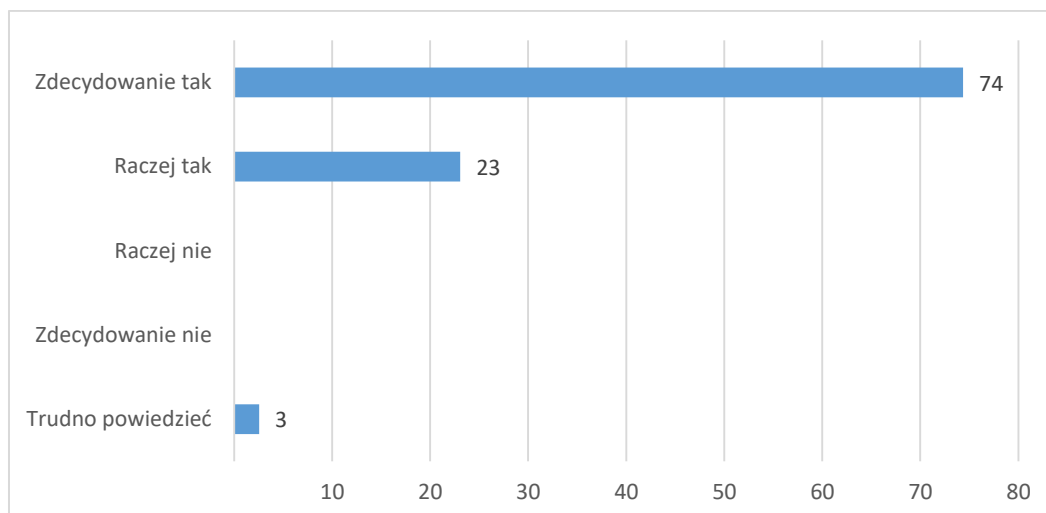
Wykres 23. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Źródło: badania własne

Wśród respondentów panuje zgoda co do sensowności i efektywności wykorzystania środków finansowych podczas wdrażania LSR. Tak odpowiadało aż 97% osób uczestniczących w badaniu. Nie ma zdania w tej sprawie 3% badanych.

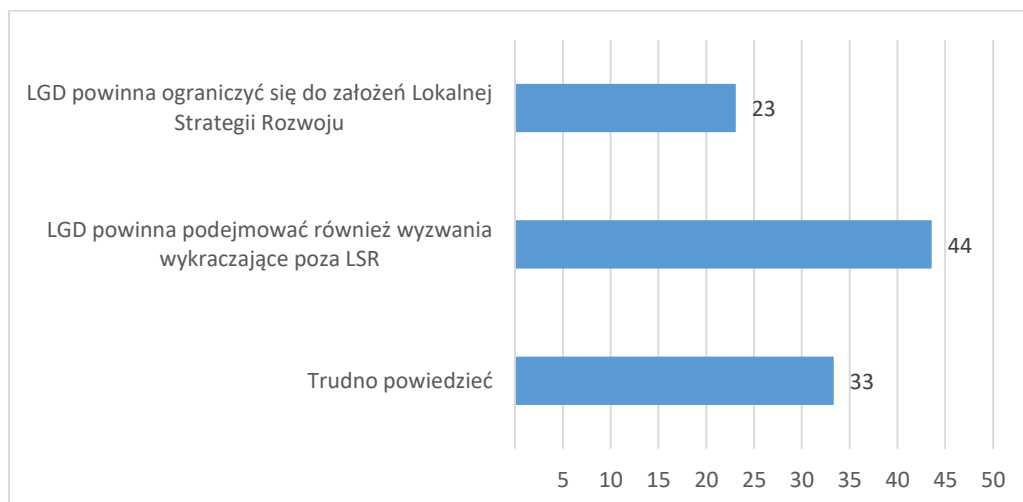
Wykres 24. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

Źródło: badania własne

Duża część badanych (44%) uważa, że LGD powinna podejmować jakieś dodatkowe działania wykraczające poza działania LSR, aby rozwiązywać problemy lokalnej społeczności. Prawie jedna czwarta respondentów (23%) nie widzi takiej potrzeby, a zdania na ten temat nie ma 33% badanych.

Wykres 25. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Źródło: badania własne

Doradztwo biura LGD

Ogłaszanie i prowadzenie konkursów wiąże się z obowiązkiem udzielania bezpłatnego doradztwa. W okresie 2016 – 2021 udzielono doradztwa 2 486 podmiotom. Oferowane było ono wszystkim wnioskodawcom i zdecydowana większość z nich z przywileju tego korzystała. Sposobem na zmotywowanie nieprzekonanych są dodatkowe 2 punkty za uczestnictwo w doradztwie, przyznawane w ramach oceny wniosku. Kryterium uznaje się za spełnione jeżeli wnioskodawca skonsultował przygotowywany wniosek o przyznanie pomocy z pracownikiem Biura LGD osobiście w siedzibie Biura LGD pod kątem jego merytorycznej zgodności z programem i LSR. Dzięki temu rozwiązaniu wnioski składane do LGD są znacznie lepszej jakości i dają większą szansę na realizację i końcowe rozliczenie. Doradztwo było świadczone na każdym etapie realizacji projektów. Rokrocznie LGD „Owocowy Szlak” przeprowadzała po kilkadziesiąt porad. Największym zainteresowaniem cieszyły się porady udzielane podczas spotkań bezpośrednio.

Zgodnie z zapisami strategii, w założonym planie komunikacji, bezpośrednio po świadczonej usłudze doradczej prowadzone są badania satysfakcji. Wyniki satysfakcji są bardzo wysokie. Wskaźniki usług doradczych oceniane są również bardzo wysoko. Badani wskazują, że treści pozyskane są wystarczające, aby złożyć wniosek i starać się o dotacje. Przydatność pozyskanych informacji przez wnioskodawców została oceniona jako „przydatność w bardzo

wysokim stopniu”. Również ocena poziomu obsługi doradztwa w przeważającej ilości uzyskała ocenę bardzo wysoką.

Plan komunikacji i plan szkoleń

W latach 2016-2021 dla członków Rady, pracowników biura, Zarządu i członków Stowarzyszenia LGD „Owocowy Szlak” zorganizowano szkolenia, które przekładają się na 713 osobodni. Szkolenia kierowane do wewnątrz organizacji pozwalały pracownikom biura, członkom Rady i członkom Zarządu sprawniej wykonywać swoje zadania. Jednocześnie szkolenia wpływają na integrację i lepszą współpracę w pracach Stowarzyszenia. Szkolenia między innymi dotyczyły wdrażania LSR, oceny i wyboru wniosków, zasad ubiegania się o granty, procedur przyjmowania wniosków grantowych, zasad ewaluacji i monitoringu LSR oraz współpracy.

Głównym celem planu komunikacji w latach 2016 -2021 było systematyczne informowanie lokalnej społeczności o zasadach przyznawania dofinansowania. W ramach planu komunikacji LGD prowadziła spotkania i szkolenia dotyczące ogłaszanych naborów wniosków. Takie spotkania organizowane były przed każdym naborem i pozwalały potencjalnym wnioskodawcom na zrozumienie zakresu konkretnego konkursu oraz zasad ubiegania się o wsparcie.

Podczas prowadzonych działań ważne było również dbanie o utrzymanie dobrego wizerunku i rozpoznawalności LGD. Do realizacji powyższych celów LGD stosowała różne narzędzia komunikacji. LGD starała się dotrzeć do poszczególnych grup, z którymi starano się prowadzić obustronną komunikację (byli to m. in: przedsiębiorcy, rybacy, organizacje pozarządowe oraz grupy defaworyzowane). Korzystano z mediów elektronicznych i tradycyjnych w różnorodny sposób. Systematycznie umieszczano ogłoszenia o naborach i przedsięwzięciach w prasie lokalnej, artykuły o promocji obszaru oraz aktywności społeczności, przygotowywano audycje radiowe i telewizyjne o efektach wdrażania LSR. Przygotowywano artykuły i informacje oraz specjalne prezentacje multimedialne lub filmiki promocyjne z prowadzonych inicjatyw, które umieszczano na stronie internetowej LGD oraz profilu społecznościowym Facebook. Organizowano liczne konferencje informacyjno-promocyjne dla mieszkańców.

Przygotowano poradnik dotyczący pozyskania dofinansowania, gadzety i materiały promocyjne. Wydano publikację dotyczącą kuchni tradycyjnej oraz produktów lokalnych.

Przy okazji imprez lokalnych promowano działania LGD na stoiskach promocyjnych, gdzie wykorzystywano przygotowane materiały. LGD brała udział w festynach, imprezach lokalnych i targach na terenie całego kraju. Organizowała również wyjazdy studyjne pokazujące dobre praktyki dla potencjalnych beneficjentów oraz lokalnych liderów. LGD

uczestniczyła w wydarzeniach partnerskich gmin podczas, których organizowała konkursy i pokazy tematyczne dla lokalnej społeczności.

Do zbadania efektywności działań informacyjnych i konsultacyjnych wykorzystywano ankiety, które gromadzone były na bieżąco w biurze LGD oraz po organizacji wszystkich przedsięwzięć. LGD przygotowywała w każdym półroczu Raport z monitoringu przedsięwzięć realizowanych przez LGD i usług doradczych, który miał na celu weryfikację prawidłowości zakresu planowanych przedsięwzięć oraz weryfikację założonych w LSR celów. Raporty przedstawiały wyniki ankiet monitorujących oraz efektywność udzielonego doradztwa, a także wnioski i rekomendacje do wdrożenia w następnym półroczu. Bieżąca analiza wyników pozwalała na dopasowanie jakości i intensywności działań komunikacyjnych do potrzeb mieszkańców. Wyniki wskazywały, że potencjalni beneficjenci są usatysfakcjonowani i bardzo zadowoleni z kanałów informacyjnych używanych przez LGD w kontekście ogłaszanych naborów i organizacji przedsięwzięć aktywizujących. Badani wskazywali również, że uczestnicząc w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych mają wystraczającą ilość wiedzy, aby złożyć wniosek o dotacje.

Funkcjonowanie organów – Zarząd, Rada, Walne Zebranie Członków

Lokalna Grupa Działania „Owocowy Szlak” liczy 178 członków (indywidualnych i instytucjonalnych, stan na podstawie z LSR na lata 2016-2022). Sektor publiczny reprezentują gminy (7) oraz jednostki organizacyjne (7), sektor gospodarczy to przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą (71), w tym 39 rybaków, społeczny to osoby fizyczne, organizacje pozarządowe i inne organizacje sektora społecznego (93).

W latach 2016 – 2022 Zarząd spotkał się 46 razy. Odbyło się 16 spotkań Walnego Zgromadzenia Członków. Oprócz kwestii związanych z funkcjonowaniem i rozliczaniem Stowarzyszenia zebrania dotyczyły także aktualizacji LSR i kryteriów wyboru operacji, zmiany do Regulaminu Rady. Rada LGD spotykała się aż 63 razy.

Spotkania organów LGD

Rok	Posiedzenia Zarządu LGD	Posiedzenia Rady LGD	WZC
2016	6	2	2
2017	8	13	3
2018	9	12	3
2019	7	8	2
2020	6	9	3
2021	4	10	1
2022	6	9	2
suma	46	63	16

Źródło: dane LGD

Rozpoznawalność LGD

Praktycznie wszyscy ankietowani mieszkańcy deklarują znajomość Lokalnej Grupy Działania „Owocowy Szlak”. Szczególnie istotne jest natomiast źródło tej wiedzy. Prawie dwie trzecie osób, stwierdziło, że znają LGD, ponieważ uczestniczyło w działaniach Stowarzyszenia lub widziało inicjatywy prowadzone przez LGD. Część mieszkańców zna LGD z lokalnej prasy, z urzędów lub od sąsiadów i znajomych.

Wykres 26. Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania "OWOCOWY SZLAK" ?

Źródło: badania własne

Inne działania LGD

Lokalna Grupa Działania „Owocowy Szlak” w okresie 2016 – 2021 prowadziła szeroką gamę aktywności promocyjno-informacyjnych oraz działań aktywizacyjnych. Do najważniejszych należy zaliczyć między innymi działania dotyczące aktywizacji, w ramach których zorganizowano liczne warsztaty i konkursy regionalne, jak również spotkania i imprezy okolicznościowe. Na szczególną uwagę zasługuje zrealizowany przez LGD projekt operacji własnej pn. *Organizacja przedsięwzięć edukacyjnych dla mieszkańców obszaru LGD „Owocowy Szlak” mających na celu podniesienie wiedzy i kompetencji osób świadczących usługi turystyczne*. W ramach projektu zorganizowano szkolenia, warsztaty, wyjazd studyjno-szkoleniowy oraz wyjazd na targi turystyczne pokazujące m. in. dobre praktyki w zakresie funkcjonowania turystycznych produktów sieciowych. Projekt dedykowany był do osób związanych z branżą turystyczną i świadczących usługi w tym zakresie na obszarze LGD. Dobrym przykładem podejmowania przez LGD działań komplementarnych jest realizacja

operacji własnej pn. „Marketing produktów lokalnych”, mająca na celu podniesienie umiejętności producentów produktów lokalnych w zakresie promocji, sprzedaży i dystrybucji swoich wyrobów. W ramach projektu zrealizowano szkolenie, wyjazd na targi branżowe, wyjazd studyjny oraz doradztwo indywidualne. Uzupełnieniem tych działań był projekt współpracy „Wymiana doświadczeń i wiedzy z zakresu dziedzictwa kulturowego partnerskich regionów”, w ramach którego powstał film i publikacja o produktach lokalnych. Dodatkowo w ramach operacji KSOW powstała mapa produktów lokalnych w wersji interaktywnej i papierowej. Działania uzupełniały się wzajemnie, co przyczyniło się do wypracowania lepszych i trwałych efektów.

Jednocześnie Stowarzyszenie organizuje cyklicznie imprezę pn. *Święto Produktu Lokalnego* - odbyło się już 11 edycji. Impreza skupia się na promocji produktów lokalnych i dziedzictwa kulturowego poprzez m. in. organizację konferencji „Naturalnie, że lokalnie”, która łączy organizacje pozarządowe i producentów produktów lokalnych oraz organizację wydarzenia plenerowego Święta Produktu Lokalnego. Inicjatywa ta cieszy się dużym zainteresowaniem mieszkańców obszaru LGD i turystów, jak również promuje dziedzictwo kulturowe oraz działania Stowarzyszenia.

LGD zrealizowała również projekt dotyczący ochrony środowiska „Eko Lider LGD”, w którym udział wzięło 10 szkół podstawowych. 110 uczniów oraz 22 nauczycieli zostali objęci wsparciem szkoleniowym w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu. Szkoły rywalizowały ze sobą w konkursie ekologicznym, w którym główną nagrodą była edukacyjna wiata wraz z wyposażeniem. Operacja cieszyła się dużym zainteresowaniem społeczności lokalnej, która zaangażowana się w realizację konkursu, a jej efekty były większe niż zakładano.

5.1. Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju

Realizacja rzeczowa – stan na 31.12.2021 r.

W ramach 17 celów szczegółowych wyznaczonych w LSR zaplanowano 37 przedsięwzięć z precyzyjnie wyznaczonymi 66 wskaźnikami produktu. 41 z 66 wskaźników produktu ma realizację umowy na poziomie co najmniej 100%. Realizację płatności na poziomie 100% (i ponad 100%) ma 31 wskaźników produktu. Powyżej 100% realizacji umów mają 2 wskaźniki: „Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa lub rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa”, „Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy”.

Tabela 13. Postęp rzeczowy – stan na 31.12.2021 r.

Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)			
				Stan wg umowy	Umowy	Stan wg płatności	Płatności

1.1.1 Wspieranie działalności mającej na celu przeciwdziałanie i zapobieganie szkodom	Liczba operacji obejmujących działania mające na celu przeciwdziałanie i zapobieganie szkodom	sztuka	4	4	100%	2	50%
1.1.2 Wspieranie działań mających na celu ograniczenie emisji substancji powodujących zmiany klimatyczne	Liczba operacji obejmujących działania mające na celu ograniczenie emisji substancji powodujących zmiany klimatyczne	sztuka	10	10	100%	9	90%
1.2.1 Budowa, przebudowa, rozbudowa i/lub adaptacja oraz wyposażenie w sprzęt, urządzenia i/lub innowacyjną technologię obiektów, służących zrównoważonej gospodarce rybackiej oraz do chowu i hodowli ryb	Liczba nowych lub zmodernizowanych lub wyposażonych w urządzenia obiektów gospodarki rybackiej	sztuka	3	3	100%	2	67%
1.2.2 Wsparcie i różnicowanie działalności gospodarczej na obszarze rybackim	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa lub rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	sztuka	18	22	122%	10	56%
1.3.1 Regionalny projekt współpracy	W.1 Liczba zrealizowanych projektów współpracy	sztuka	1	1	100%	1	100%
	W.2 Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	sztuka	5	5	100%	5	100%
	W.3 Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	sztuka	1	1	100%	1	100%
	W.4 Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych	sztuka	1	1	100%	1	100%
1.3.2 Ponadregionalny projekt współpracy	W.1 Liczba zrealizowanych projektów współpracy	sztuka	1	0	0%	0	0%
	W.2 Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	sztuka	2	0	0%	0	0%
	W.3 Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	sztuka	1	0	0%	0	0%
	W.4 Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych	sztuka	1	0	0%	0	0%
1.4.1 Dobre praktyki w	Liczba spotkań/wydarzeń	sztuka	1	1	100%	1	100%

sektorze rybackim	adresowanych do mieszkańców						
2.1.1 Tworzenie i rozwój tematycznych obiektów turystycznych	W1 Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów tematycznej infrastruktury turystycznej	sztuka	3	3	100%	3	100%
	W.2 Liczba nowych miejsc noclegowych	sztuka	10	9	90%	9	90%
	W.3 Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	1	1	100%	1	100%
	W.4 Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	sztuka	2	2	100%	2	100%
2.2.1 Budowa małej architektury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	sztuka	9	3	33%	3	33%
2.2.2 Zagospodarowanie zbiorników i cieków wodnych oraz terenów przyległych na funkcje turystyczne lub/i rekreacyjne lub/i edukacyjne	Liczba zagospodarowanych zbiorników i cieków wodnych na funkcje turystyczne lub/i rekreacyjne lub/i edukacyjne	sztuka	3	2	67%	2	67%
2.2.3 Budowa infrastruktury turystycznej na szlakach rowerowych oraz promocja turystyki rowerowej	W.1 Liczba zrealizowanych projektów współpracy promujących turystykę na obszarze LGD	sztuka	1	0	0%	0	0%
	W.2 Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	sztuka	5	0	0%	0	0%
	W.3 Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	sztuka	1	0	0%	0	0%
	W.4 Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych	sztuka	1	0	0%	0	0%

2.2.4 Utworzenie stref rekreacji dla mieszkańców i turystów	W.1 Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	sztuka	7	0	0%	0	0%
2.3.1 Utworzenie i rozwój przedsiębiorstw świadczących usługi związane i uzupełniające sektor turystyczny	W.1 Liczba podmiotów działających w sektorze usług turystycznych i wspierających turystykę, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	sztuka	1	1	100%	1	100%
	W.2 Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	1	1	100%	1	100%
2.3.2 Utworzenie i rozwój przedsiębiorstw wykorzystujących wodny potencjał obszaru rybackiego	Liczba podmiotów wykorzystujących wodny potencjał obszaru rybackiego, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	sztuka	4	4	100%	4	100%
2.4.1 Promocja i utworzenie sieciowego produktu turystycznego	W.1 Liczba sieci w zakresie usług turystycznych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	sztuka	2	2	100%	2	100%
	W.2 Liczba podmiotów w ramach sieci w zakresie usług turystycznych	sztuka	15	15	100%	15	100%
2.4.2 Podniesienie wiedzy i kompetencji osób świadczących usługi turystyczne w zakresie promocji oraz współpracy sieciowej	Liczba szkoleń i przedsięwzięć dla osób świadczących usługi turystyczne w zakresie promocji oraz współpracy sieciowej	sztuka	5	5	100%	5	100%
3.1.1 Wspieranie działalności związanej z przetwórstwem rolno-spożywczym	W.1 Liczba operacji obejmujących wsparcie działalności związanej z przetwórstwem rolno-spożywczym	sztuka	4	4	100%	4	100%
	W.2 Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	3	3	100%	3	100%
	W.3 Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	sztuka	1	1	100%	1	100%

3.2.1 Wsparcie działalności w sektorze usług, produkcji i handlu	W.1 Liczba operacji ukierunkowanych na przedsiębiorczość	sztuka	51	36	71%	31	61%
	W.2 Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	sztuka	39	24	62%	20	51%
	W.3 Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	sztuka	12	12	100%	11	92%
3.3.1 Kreator przedsiębiorczości	W.1 Liczba przygotowanych projektów współpracy promujących przedsiębiorczość na obszarze LGD	sztuka	1	1	100%	1	100%
	W.2 Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	sztuka	19	20	105%	20	105%
	W.3 Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	sztuka	1	1	100%	1	100%
	W.4 Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych	sztuka	1	1	100%	1	100%
3.4.1 Podniesienie kompetencji mieszkańców w zakresie przedsiębiorczości	Liczba szkoleń	sztuka	5	5	100%	5	100%
3.5.1 Budowa i promocja marki produktu lokalnego obszaru LGD	Liczba operacji obejmujących budowanie i promocję marki produktu lokalnego	sztuka	1	1	100%	1	100%
3.5.2 Ponadregionalny projekt współpracy	W.1 Liczba projektów współpracy promujących produkty lokalne obszaru LGD	sztuka	1	0	0%	0	0%
	W.2 Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	sztuka	2	0	0%	0	0%

	W.3 Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby	sztuka	1	0	0%	0	0%
	W.4 Liczba projektów współpracy skierowanych do grup docelowych	sztuka	1	0	0%	0	0%
3.5.3 Podniesienie kompetencji i umiejętności producentów produktów lokalnych w zakresie marketingu, promocji i sprzedaży	W.1 Liczba przedsięwzięć skierowanych do producentów produktów lokalnych	sztuka	4	0	0%	0	0%
4.1.1 Wsparcie społeczności lokalnej w zakresie wykorzystania zasobów regionu	Liczba szkoleń w zakresie wykorzystania zasobów regionu	sztuka	2	2	100%	3	150%
4.1.2 Wsparcie grup promujących zasoby regionu	W.1 Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	sztuka	20	20	100%	20	100%
	W.2 Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	sztuka	20	20	100%	20	100%
4.1.3 Wsparcie działań dotyczących wyposażenia grup kultywujących dziedzictwo obszaru	W.1 Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	sztuka	6	6	100%	6	100%
	W.2 Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	sztuka	6	6	100%	6	100%

4.1.4 Aktywizacja mieszkańców obszaru LGD	W.1 Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców	sztuka	4	4	100%	4	100%
	W.2 Liczba konferencji/targów/prezentacji z udziałem przedstawicieli LGD	sztuka	8	8	100%	8	100%
4.1.5 Wsparcie działań w zakresie adaptacji, przystosowania i wyposażenia miejsc przyczyniających się do wzmocnienia kapitału społecznego	W.1 Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących adaptację, przystosowanie i wyposażenie miejsc przyczyniających się do budowania kapitału społecznego	sztuka	8	8	100%	0	0%
	W.2 Liczba zrealizowanych operacji obejmujących adaptację, przystosowanie i wyposażenie miejsc przyczyniających się do budowania kapitału społecznego	sztuka	8	8	100%	0	0%
4.1.6 Eko Lider LGD	W.1 Liczba zrealizowanych projektów dot. ochrony środowiska i zapobieganiu zmianom klimatycznym	sztuka	1	0	0%	0	0%
4.1.7 Moja Inteligentna Wieś	W. 1 Liczba zrealizowanych projektów dotyczących opracowania koncepcji Smart Village	sztuka	2	0	0%	0	0%
4.2.1 Dostosowanie i wyposażenie obiektów pełniących funkcje społeczno-kulturalne	Liczba operacji obejmujących dostosowanie i wyposażenie obiektów do funkcji społeczno-kulturalnych	sztuka	15	7	47%	7	47%
4.2.2 Wsparcie działań dotyczących wyposażenia dla organizacji zaangażowanych w pracę na rzecz grup defaworyzowanych	W.1. Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji dotyczących wyposażenia grup zaangażowanych w pracę na rzecz grup defaworyzowanych	sztuka	13	13	100%	0	0%

	W.2. Liczba zrealizowanych operacji zakupu wyposażenia niezbędnego do pracy na rzecz grup defaworyzowanych	sztuka	13	13	100%	0	0%
4.2.3 Dostosowanie miejsc spotkań do potrzeb społeczności lokalnej	W.1 Liczba zrealizowanych operacji obejmujących dostosowanie miejsc spotkań do potrzeb społeczności lokalnej	sztuka	7	0	0%	0	0%
4.2.4 Utworzenie Wiejskich Centrów Aktywności	W. 1 Liczba utworzonych Wiejskich Centrów Aktywności	sztuka	7	0	0%	0	0%
4.3.1 Animacja współpracy na rzecz grup defaworyzowanych	Liczba szkoleń dla podmiotów działających na rzecz osób defaworyzowanych	sztuka	2	2	100%	2	100%
4.4.1 Wsparcie działań w zakresie renowacji obiektów zabytkowych	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	sztuka	6	6	100%	6	100%
4.4.2 Tworzenie i przystosowanie miejsc związanych z kultywowaniem i edukacją dotyczącą dziedzictwa rybackiego	Liczba obiektów objętych wsparciem przystosowawczym na rzecz kultywowania i edukacji dziedzictwa rybackiego	sztuka	5	4	80%	3	60%

Źródło: dane LGD

Postęp finansowy – stan na 31.12.2021 r.

Najwięcej środków wypłacono w ramach przedsięwzięcia *Wsparcie działalności w sektorze usług, produkcji i handlu* (790 352 EUR), *Wsparcie i różnicowanie działalności gospodarczej na obszarze rybackim* (432 332 EUR) oraz *Utworzenie i rozwój przedsiębiorstw wykorzystujących wodny potencjał obszaru rybackiego* (243 637 EUR). Przedsięwzięcia mające najwyższe kwoty przeznaczone na realizację w przyszłości to: *Koszty bieżące* (520 206 EUR), *Wsparcie i różnicowanie działalności gospodarczej na obszarze rybackim* (437 398 EUR), *Działania z Planu Komunikacji* (100 740 EUR).

Tabela 14. Realizacja finansowa w EURO – stan na 31.12.2021 r.

	wypłacone	Zakontrakt	pozostałe	fundusz
--	-----------	------------	-----------	---------

		owane	do realizacji	
1.1.1 Wspieranie działalności mającej na celu przeciwdziałanie i zapobieganie szkodom	46 858 €	45 002 €	2 700 €	PO RYBY
1.1.2 Wspieranie działań mających na celu ograniczenie emisji substancji powodujących zmiany klimatyczne	159 749 €	19 987 €	18 701 €	PO RYBY
1.2.1 Budowa, przebudowa, rozbudowa i/lub adaptacja oraz wyposażenie w sprzęt, urządzenia i/lub innowacyjną technologię obiektów, służących zrównoważonej gospodarce rybackiej oraz do chowu i hodowli ryb	75 589 €	53 238 €	292 €	PO RYBY
1.2.2 Wsparcie i różnicowanie działalności gospodarczej na obszarze rybackim	432 332 €	437 398 €	122 822 €	PO RYBY
1.3.1 Regionalny projekt współpracy	23 460 €	0 €	1 093 €	PO RYBY
1.3.2 Ponadregionalny projekt współpracy	25000 €	0 €	25 000 €	PO RYBY
1.4.1 Dobre praktyki w sektorze rybackim	2 500 €	0 €	0 €	PROW
2.1.1 Tworzenie i rozwój tematycznych obiektów turystycznych	106 545 €	0 €	0 €	PROW
2.2.1 Budowa małej architektury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej	140 599 €	0 €	0 €	PROW
2.2.2 Zagospodarowanie zbiorników i cieków wodnych oraz terenów przyległych na funkcje turystyczne lub/i rekreacyjne lub/i edukacyjne	110 705 €	74 148 €	32 €	PO RYBY
2.2.3 Budowa infrastruktury turystycznej na szlakach rowerowych oraz promocja turystyki rowerowej	150 000 €	0 €	150 000 €	PROW
2.2.4 Utworzenie stref rekreacji dla mieszkańców i turystów	125 000 €	0 €	125 000 €	PROW
2.3.1 Utworzenie i rozwój przedsiębiorstw świadczących usługi związane i uzupełniające sektor turystyczny	23 874 €	0 €	0 €	PROW
2.3.2 Utworzenie i rozwój przedsiębiorstw wykorzystujących wodny potencjał obszaru rybackiego	243 637 €	0 €	78 €	PO RYBY
2.4.1 Promocja i utworzenie sieciowego produktu turystycznego	2 500 €	0 €	0 €	PROW
2.4.2 Podniesienie wiedzy i kompetencji osób świadczących usługi turystyczne w zakresie promocji oraz współpracy sieciowej	9 562 €	0 €	0 €	PROW
3.1.1 Wspieranie działalności związanej z przetwórstwem rolno-spożywczym	134 811 €	0 €	0 €	PROW
3.2.1 Wsparcie działalności w sektorze usług, produkcji i handlu	790 352 €	54 153 €	270 245 €	PROW
3.3.1 Kreator przedsiębiorczości	34 231 €	0 €	3 269 €	PROW
3.4.1 Podniesienie kompetencji mieszkańców w zakresie przedsiębiorczości	2 500 €	0 €	0 €	PROW
3.5.1 Budowa i promocja marki produktu lokalnego obszaru LGD	9 347 €	0 €	0 €	PROW
3.5.2 Ponadregionalny projekt współpracy	0 €	0 €	12 500 €	PROW

3.5.3 Podniesienie kompetencji i umiejętności producentów produktów lokalnych w zakresie marketingu, promocji i sprzedaży	0 €	0 €	25 000 €	PROW
4.1.1 Wsparcie społeczności lokalnej w zakresie wykorzystania zasobów regionu	1 000 €	0 €	0 €	PROW
4.1.2 Wsparcie grup promujących zasoby regionu	62 425 €	0 €	0 €	PROW
4.1.3 Wsparcie działań dotyczących wyposażenia grup kultywujących dziedzictwo obszaru	42 000 €	0 €	0 €	PROW
4.1.4 Aktywizacja mieszkańców obszaru LGD	2 900 €	0 €	0 €	PROW
4.1.5 Wsparcie działań w zakresie adaptacji, przystosowania i wyposażenia miejsc przyczyniających się do wzmacniania kapitału społecznego	64249 €	64 249 €	22 €	PROW
4.1.6 Eko Lider LGD	0 €	0 €	12 500 €	PROW
4.1.7 Moja Inteligentna Wieś	0 €	0 €	10 000 €	PROW
4.2.1 Dostosowanie i wyposażenie obiektów pełniących funkcje społeczno-kulturalne	66 606 €	0 €	65 989 €	PROW
4.2.2 Wsparcie działań dotyczących wyposażenia dla organizacji zaangażowanych w pracę na rzecz grup defaworyzowanych	51 684,84	43 430 €	55 €	PROW
4.2.3 Dostosowanie miejsc spotkań do potrzeb społeczności lokalnej	0 €	0 €	280 000 €	PROW
4.2.4 Utworzenie Wiejskich Centrów Aktywności	0 €	0 €	125 000 €	PROW
4.3.1 Animacja współpracy na rzecz grup defaworyzowanych	1 500 €	0 €	0 €	PROW
4.4.1 Wsparcie działań w zakresie renowacji obiektów zabytkowych	59 446 €	0 €	0 €	PROW
4.4.2 Tworzenie i przystosowanie miejsc związanych z kultywowaniem i edukacją dotyczącą dziedzictwa rybackiego	148 834 €	75 000 €	76 167 €	PO RYBY

Źródło: dane LGD

Opis projektów współpracy

Stowarzyszenie „Owocowy Szlak” do 2021 roku zrealizowała trzy projekty współpracy. Pierwszy z nich LGD „Owocowy Szlak” międzynarodowy projekt współpracy „Kreator Przedsiębiorczości” w latach 2017-2019 zrealizowała w partnerstwie z 20 krajowymi Lokalnymi Grupami Działania oraz jednym LGD ze Słowacji. Celem projektu był wzrost aktywności społecznej i gospodarczej, promowanie lokalnej przedsiębiorczości oraz kształtowanie postaw przedsiębiorczych wśród młodzieży i dorosłych. W ramach projektu wdrożono innowacyjne narzędzie nauczania przedsiębiorczości. Najważniejsze rezultaty projektu to: 1 Laboratorium Przedsiębiorczości, które skierowane było do uczniów szkół podstawowych. W projekcie udział wzięło 100 uczniów szkół podstawowych oraz 20 opiekunów (nauczycieli) W ramach Laboratorium zrealizowano takie działania jak: *Gala Junior Biznes, Konkurs Junior Biznes w grze, Obóz edukacyjny w Międzywodziu, Szkolenie dla*

osób z prowadzenia gier strategicznych, Warsztaty dla uczestników projektu dotyczące gier strategicznych, Wyjazd młodzieży do partnera za granicę. 2. Utworzenie Centrum Produktu Lokalnego, w ramach którego rozwijano współpracę z producentami produktów oraz promowano produkty regionalne i tradycyjne (w tym rejestrowano produkty na liście MRiRW oraz w UE). Projekt aktywizował dzieci i młodzież oraz pozostałych mieszkańców LGD biorących w nim udział. Przyczyniał się znacząco do pozyskania wiedzy w zakresie przedsiębiorczości i prowadzenia działalności gospodarczej. Jednocześnie projekt wzmocnił markę LGD. Projekt współpracy „Kreator Przedsiębiorczości” został doceniony i otrzymał nagrodę specjalną oraz nagrodę główną w konkursie organizowanym przez Krajową Sieć Obszarów Wiejskich, w kategorii na najlepszy projekt współpracy międzyterytorialnej w zakresie rozwoju lokalnego. Projekt wyróżnił się również największą w kraju ilością partnerów współpracujących ze sobą.

Drugi z nich, to międzyregionalny projekt współpracy: „Wymiana doświadczeń i wiedzy z zakresu dziedzictwa kulturowego partnerskich regionów” zrealizowany w partnerstwie z Lokalną Grupą Działania Stowarzyszeniem Korona Północnego Krakowa. Głównym celem projektu było: kultywowanie dziedzictwa kulturowego i promowanie produktów lokalnych partnerskich regionów oraz wymiana dobrych praktyk i wiedzy z zakresu dziedzictwa lokalnego partnerskich LGD. Grupami docelowymi projektu były w szczególności lokalni liderzy, producenci lokalnych wyrobów, rolnicy, lokalni przedsiębiorcy związani z branżą gastronomiczną, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz osoby zainteresowane podniesieniem wiedzy z zakresu rejestracji i promocji produktów lokalnych, jak również budowania i promowania marki lokalnej z obszarów realizujących projekt. Rezultatami projektu były: (1) Szkolenia mające na celu podniesienie wiedzy i kompetencji przedstawicieli z obszaru partnerskich LGD z zakresu rejestracji i promocji produktów lokalnych oraz korzyści płynących z ich sprzedaży pod wspólną marką, co przekładało się na rozwój przedsiębiorczości w regionach partnerów projektu. (2) Zorganizowanie dwóch imprez promocyjnych w plenerze na obszarze partnerskich LGD ze stoiskami promującymi produkty regionalne, charakterystyczne dla danego terenu wraz z pokazami kulinarnymi potraw regionalnych z elementami dziedzictwa historycznego. (3) Opracowanie i wydruk publikacji promującej produkty lokalne z obszaru partnerskich LGD oraz wykonanie filmu promocyjnego, którego celem była promocja produktów tradycyjnych i lokalnych. (4) Spotkania partnerskie LGD celem pogłębienia współpracy i zbudowane dobrych relacji i wymiana wzajemnych doświadczeń.

Trzeci z nich, to realizacja międzyregionalnego projektu współpracy „Turystyka rowerowa – rozwój i promocja regionu w oparciu o lokalne zasoby – TUR”. Partnerzy projektu to: 6 krajowych Lokalnych Grup Działania. Głównym celem operacji była poprawa warunków do uprawiania turystyki rowerowej oraz promocja oferty turystyki rowerowej i aktywnej na obszarze działania sześciu LGD, a w szczególności utworzenie zintegrowanego obszaru pod wspólną marką „Kraina Rowerowa”. Rezultatami projektu były: budowa 21 wiat

z elementami małej architektury i odnowienie oznakowania szlaków rowerowych oraz wydanie przewodnika turystycznego dla rowerzystów z mapą i opisem w języku polskim i angielskim oraz wydrukowanie mapy turystyczno-przyrodniczej obszaru. Jednocześnie zakupiono 35 rowerów z kaskami oraz utworzono siedem punktów, gdzie były one udostępniane. Projekt aktywizował mieszkańców oraz promował walory przyrodnicze i turystyczne obszarów partnerskich LGD. Rezultaty projektu pozwoliły na zwiększenie atrakcyjności obszarów LGD pod względem turystycznym i rekreacyjnym oraz przyczyniały się do promowania marek Lokalnych Grup Działania.

LGD realizowała również dwa projekty współpracy w ramach Programu Operacyjnego „Rybacko i Morze”. Celem pierwszego z nich „Złota Łuska” było wsparcie na rzecz współpracy międzyregionalnej poprzez podjęcie działań mających na celu zachowanie tradycji lokalnych na obszarach rybackich i popularyzację spożycia ryb słodkowodnych. W ramach projektu zorganizowano poniższe wydarzenia.

- Konferencja oraz imprezy promujące sektor rybacki na obszarze LGR "Puszczy Sandomierskiej",
- Konferencja i wizyta studyjna na obszarze LGR "Bielska Kraina",
- Edukacyjne pokazy kulinarne oraz wizyta studyjna na obszarze RLGD "Roztocze",
- Konferencja i wizyta studyjna na obszarze LGD "Owocowy Szlak",
- Konferencja i wizyta studyjna na obszarze LGR "W Dolinie Tyśmienicy i Wieprza",
- Utworzono Lubelsko–Podkarpacki Szlak Karpia
- Wyprodukowano materiały promocyjne i reklamowe
- Wydano przewodnik kulinarny

Elementem wyróżniającym ten projekt był „Lubelsko- Podkarpacki Szlak Karpia”, który powstał z myślą o promocji ryb słodkowodnych i dziedzictwa rybackiego, które są bogactwem regionu. Szlak Karpia tworzą 22 rekomendowane restauracje i gospodarstwa rybackie, w których dostępne są dania z ryb.

Drugi projekt współpracy realizowany z funduszu rybackiego to „Karp nie tylko od święta”. W ramach tego projektu zorganizowano szereg wydarzeń promujących ryby słodkowodne oraz gospodarstwa rybackie funkcjonujące na obszarze LGD. Były to między innymi konkursy kulinarne, pokazy rybackie, udział w wydarzeniach plenerowych, warsztaty kulinarne dla mieszkańców, szkolenia gastronomiczne dla uczniów oraz konferencja dla rybaków. Efektami były również materiały promocyjne, film promocyjny oraz marketing internetowy.

6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze

Ocena wpływu na główny cel LSR (jeśli inny niż obszary poniżej)

Postęp realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju w analizowanym okresie (w latach 2016 – 2021) nie budzi zastrzeżeń. Większość założonych wskaźników została osiągnięta, w przypadku części wskaźników nie osiągnięto jeszcze zaplanowanego poziomu ze względu na trwające projekty. W związku z wydłużonym okresem programowania i dodatkowymi środkami na wdrażanie LSR zaplanowano kolejne nabory, co odzwierciedla harmonogram. Prawdopodobnie realizacja LSR potwierdza postęp realizacji w ujęciu rzeczowym i finansowym, o czym świadczą dane zawarte w sprawozdaniu z wdrażania LSR za rok 2021. Z przeprowadzonych badań wynika, że nie ma zagrożenia do osiągnięcia celów strategii.

Zakończenie realizacji strategii przypadnie na połowę 2024 roku. Wtedy będzie można zweryfikować osiągnięcie wskaźników oddziaływania. Niektóre dane będą wymagały uzyskania dodatkowych dokumentów, na przykład te do zweryfikowania wskaźnika celu pierwszego. W drugim celu ogólnym niezbędne będzie oparcie o dane własne LGD, ponieważ GUS odszedł od agregowania danych o ruchu turystycznym na poziomie każdej gminy. Można natomiast porównać wyniki badań ankietowych zrealizowanych w 2021 roku z oczekiwaniami zapisanymi w strategii. 46% ankietowanych mieszkańców uznało obszar LGD za atrakcyjny turystycznie. W celu numer trzy zakładano spadek bezrobocia do poziomu 9,5, a dane z 2021 roku wskazują, że obecnie jest to poziom 5,7%. Ostatni cel ogólny zakłada *Wzrost zadowolenia mieszkańców obszaru LGD z poprawy jakości życia na obszarze wdrażania LSR*. Można w tym miejscu przedstawić opinie mieszkańców na pytanie *W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?* Na tak postawione pytanie pozytywnie odpowiedziało 43% respondentów.

Powyższe dane i informacje mogą jedynie przybliżyć obraz poziomu osiągnięcia wskaźników oddziaływania ponieważ ich rozliczenie może nastąpić dopiero po zakończeniu wdrażania strategii i rozliczeniu się ostatniego z beneficjentów.

CEL OGÓLNY 1	Konkurencyjny i innowacyjny obszar rybacki i akwakultury 1.1 CELE SZCZEGÓŁOWE			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego I	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Wzrost wartości całkowitej produkcji produktów rybackich	PLN	3 677 626,40	4 000 000	sprawozdania RRW

CEL OGÓLNY 2	Obszar LGD atrakcyjny turystycznie z rozwiniętymi specjalistycznymi i innowacyjnymi usługami wykorzystującymi dziedzictwo, zasoby lokalne, środowisko i kapitał społeczny			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego II	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Wzrost liczby turystów korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców	Osoba	113,26	116	dane GUS, dane własne LGD
Wzrost liczby osób uznających obszar LGD jako atrakcyjny turystycznie	Procent	40	60	ankiety, dane własne LGD, badanie ewaluacyjne

CEL OGÓLNY 3	Obszar LGD konkurencyjny gospodarczo z przedsiębiorczymi mieszkańcami świadomymi atutów swojego otoczenia			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego III	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Liczba osób bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	iloraz	10,1	9,5	dane GUS

CEL OGÓLNY 4	Aktywni i świadomi mieszkańcy dbający o kulturę i dziedzictwo obszaru LGD oraz środowisko naturalne			
Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego IV	Jednostka miary	Stan początkowy 2014 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych sposób pomiaru
Wzrost zadowolenia mieszkańców obszaru LGD z poprawy jakości życia na obszarze wdrażania LSR	Procent	65	75	dane LGD, badania ewaluacyjne
Wzrost liczby osób działających w organizacjach, które zajmują się kultywowaniem tradycji i dziedzictwa obszaru oraz aktywizacją i integracją społeczności lokalnej na terenie LGD	Osoba	1500	1700	dane LGD, badania ewaluacyjne

Ocena wpływu na kapitał społeczny

Najlepiej w budowę kapitału społecznego wpisują się projekty grantowe. LGD zrealizowała 9 projektów grantowych, na które składa się 95 grantów realizowanych głównie przez organizacje pozarządowe. Najwięcej zrealizowanych projektów dotyczyło wyposażenia miejsc spotkań, wyposażenia grup, wyposażenia plenerowego, historycznego czy ludowego, dzięki temu bardzo wzrosła aktywność społeczna i coraz większa liczba organizacji podejmowała się realizacji nowych projektów. W każdym projekcie grantowym były podejmowane działania, które gwarantowały osiągnięcie „miękkich” celów, ponieważ każdej takiej aktywności towarzyszyło wspieranie mieszkańców, zwłaszcza grup defaworyzowanych. Wszystkie działania było również dokumentowane. W organizowanych wydarzeniach brały udział wszystkie grupy – i dzieci, i młodzież, i seniorzy, i mieszkańcy wsi, i matki z dziećmi. LGD wspierała i szkoliła wnioskodawców przed realizacją projektów grantowych. Dzięki wdrażaniu LSR wzmocniła się kondycja organizacji pozarządowych, wzrosła ich aktywność oraz samodzielność. Wzmocniła się również rola lokalnych liderów.

Plan komunikacyjny realizowany jest zgodnie z przyjętymi założeniami i wspiera poszczególne grupy mieszkańców w realizacji podjętych zamierzeń, w tym aplikowaniu o środki lub organizacji życia społeczności lokalnej.

Potrzeba kontynuowania działań ukierunkowanych na budowanie kapitału społecznego jest ciągle aktualna. Budowanie społeczności zaangażowanych to długotrwały i wieloetapowy proces. W opinii biorących udział w badaniu focusowym przedstawicieli wszystkich sektorów rozwój kapitału społecznego na obszarze LSR powinien być stymulowany przez działania edukacyjne, informacyjne oraz projekty grantowe. Ważnym tematem jest kwestia dostępności i budowania świadomości mieszkańców na temat potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Innowacyjną formą aktywizacji społeczności lokalnej może być angażowanie grup mieszkańców do włączenia społecznego i samodzielnego zaspokajania potrzeb mieszkańców konkretnych miejscowości – instrumentem wspierającym taką ideę byłaby Koncepcja „Smart Village”.

Przedsiębiorczość

Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości w ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju było bardzo ważne dla rozwoju obszaru LGD. Więcej środków zostało wydanych na powoływanie nowej działalności niż wspieranie rozwoju istniejących przedsiębiorstw. Wyjątek stanowiły nabory rybackie, gdyż w tej części lokalnej gospodarki większe jest zapotrzebowanie na środki służące wsparciu funkcjonującej już działalności. W tym obszarze wymagania dotyczące tworzenia nowych miejsc pracy i zatrudnienia były łatwiejsze do spełnienia przez przedsiębiorców, dlatego też istniejące firmy chętnie sięgały po środki z funduszu rybackiego.

W wywiadach grupowych najczęściej pojawiającymi się opiniami w zakresie korzyści wdrażania LSR był pozytywny wpływ LGD na obszar lokalnej przedsiębiorczości. Przede wszystkim podkreślano znaczenie działań LGD związanych z tworzeniem działalności gospodarczej w rozwiązywaniu problemów lokalnych tj. migracja młodych ludzi, wspieranie grup defaworyzowanych oraz zmniejszanie poziomu bezrobocia, tworzenie alternatywnych względem rolnictwa form zarobkowania na wsi.

Wsparcie przedsiębiorczości powinno być kontynuowane, gdyż gwarantuje to rozwój regionu. Szczególnie ważne jest wsparcie dla osób odchodzących od rolnictwa, należy jednak zaznaczyć, że 50 % wsparcia w przypadku podejmowania nowej działalności przez takie osoby może się okazać niewystarczające.

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Z przeprowadzonych konsultacji wynika, że jest duże zainteresowanie wspieraniem turystyki, rejon jawi się jako ciekawy turystycznie i ten obszar należy wspierać. Obszar LGD jest dobrym miejscem do uprawiania aktywnej turystyki, turystyki wiejskiej, blisko natury. Zbiorniki wodne gwarantują dodatkowe atrakcje – spływy, kąpieliska. LSR brała pod uwagę te uwarunkowania regionu, stawiając na cel wieloaspektowy rozwój turystyczny regionu poprzez rozbudowę infrastruktury, wsparcie działalności gospodarczej uzupełniającej ofertę turystyczną i tworzenie, i promocję usług w tym obszarze. Obecnie obserwuje się zwiększenie aktywności gospodarstw agroturystycznych, ruch w hotelach też jest coraz większy. W części rybackiej samorządy i przedsiębiorcy składali wnioski na projekty, które rozwijały różnego rodzaju aktywności związane z turystyką i rekreacją wodną. Projekty dotyczyły bardzo różnorodnych operacji związanych z turystyką: zagospodarowania terenu, stworzenia atrakcji, placów zabaw nad wodą, miejsc do odpoczynku i spacerowania, a także przygotowania ich pod kątem edukacyjnym. Przedsiębiorcy stworzyli domki, wiaty nad rzekami, będące miejscem odpoczynku i połączone z ofertą spływów kajakowych.

Uzupełnieniem do ogłaszanych konkursów była wysoka aktywność LGD w zakresie budowania i promowania lokalnej marki turystycznej. Realizowane projekty własne oraz projekty współpracy wykorzystywały potencjał tworzonych produktów i usług turystycznych. Ważną rolę odegrały również projekty edukacyjne, związane z podnoszeniem wiedzy i umiejętności przedsiębiorców branży turystycznej przez szkolenia i wyjazdy studyjne. W tym obszarze działania LGD miały komplementarny charakter względem realizowanych operacji indywidualnych. Efektem takiego oddziaływania jest zbudowanie cenionych przez turystów i promowanych w skali ponadlokalnej szklaków turystycznych, kulinarnych i edukacyjnych.

W przyszłych okresach dalsze inwestycje w taką infrastrukturę turystyczną i ewentualne doposażanie powstałej już infrastruktury w sprzęt do uprawiania turystyki będą najlepszym pomysłem. Kontynuowane powinny być również działania edukacyjne, wzmacniające umiejętności przedsiębiorców do promowania i budowania wysokiej jakości oferty turystycznej, a także współpracy między przedsiębiorcami działającymi lokalnie.

Grupy defaworyzowane

Drobiazgowe podejście do dobrego zdefiniowania grup defaworyzowanych, konsultacje z instytucjami, zajmującymi się ludźmi potrzebującymi wsparcia, sprawiły, że skupiono się na potrzebach kobiet wracających na rynek pracy po urodzeniu dziecka. Jednak okazało się, że tak zdefiniowana grupa otrzymała już znaczne wsparcie w ramach innych, uruchomionych wcześniej projektów i nie było zbyt dużego zainteresowania ze strony tych osób. W związku z tym została zmieniona grupa docelowa, skierowano się przede wszystkim ku osobom bezrobotnym i starszym oraz zrezygnowano z kryterium płci, co przyniosło dobre efekty. W ramach działań na rzecz młodzieży powstał między innymi wiejskie kuby kultury, których

wyposażenie zostało zakupione po konsultacjach. Sukcesem zakończyło się również wspieranie matek z dziećmi – stworzono miejsca spotkań z kącikami malucha, z zabawkami edukacyjnymi.

Wydaje się, że mimo spadku bezrobocia, skupienie się na działaniach na rzecz osób, które nie mają pracy, jest dobrym kierunkiem i wpływa wyraźnie na ograniczenie ubóstwa i wykluczenia społecznego. Jednocześnie nie wolno zapominać o innych defaworyzowanych grupach, wciąż potrzebne jest wspieranie młodzieży, w tym kierunku powinna zmierzać współpraca samorządów z przedsiębiorcami. Ważną kwestią w przyszłości będzie prawidłowe określenie grup defaworyzowanych i ich problemów oraz zaplanowanie działań będących odpowiedzią na zdiagnozowane potrzeby. Ważne będzie zaplanowanie kompleksowego podejścia w zakresie doradztwa, szkoleń, animacji i wsparcia finansowego oraz realizowanie działań we współpracy z lokalnymi partnerami. Kompleksowe i komplementarne wdrażanie działań powinno przynieść korzystne efekty ograniczające ubóstwo i wykluczenie społeczne.

Innowacyjność

Kryterium innowacyjności jest bardzo trudnym kryterium, zarówno dla piszących projekt jak i dla oceniających wnioski. Została wprowadzona jego gradacja – oceniano innowacyjność od poziomu miejscowości do poziomu regionu. Niewątpliwie kryterium miało wpływ na wnioskodawców, którzy w swoich projektach starali się zawrzeć coś nowego, innowacyjnego, co podnosiło wartość i ocenę projektu.

Trudno wśród zrealizowanych w wyniku naborów prowadzonych przez LGD Owocowy Szlak znaleźć projekty będące innowacją w skali kraju, jednak powstało w ich efekcie wiele projektów, które okazały się innowacyjne w skali regionu. W przyszłości ważne jest kontynuowanie działań edukacyjnych w tym obszarze, tj. szkolenia, promocja dobrych praktyk, wyjazdy studyjne, publikacje. Kluczowym wydaje się promowanie innowacji społecznych. W tym zakresie pomocnym narzędziem mogą okazać się koncepcje „Smart Village”.

Projekty współpracy

Dzięki odpowiednim narzędziom nawiązano współpracę z innymi LGD, umożliwiło to lepsze wzajemne poznanie swoich regionów i swoich działań. Stowarzyszenie zrealizowało aż 5 projektów współpracy, w tym międzynarodowy projekt, w który zaangażowało się 21 lokalnych stowarzyszeń.

Projekty współpracy jako forma działalności LGD doskonale się sprawdziły, nigdy nie było problemów z ich realizacją czy z rozliczeniem, procesy przebiegały sprawnie i takie formy współpracy powinny być kontynuowane.

Projekty współpracy łączą społeczności, które wspólnie rozwiązują lokalne problemy i skupiają uwagę na efektywnym wykorzystaniu zasobów regionu. Przyczyniają się do osiągnięcia celów zawartych w strategii wykorzystując wiedzę i doświadczenia partnerskich lokalnych grup działania. Efekty projektów współpracy uzupełniały realizację celów LSR, angażując często beneficjentów operacji realizowanych w ramach LSR. W przyszłości zasadne byłoby przeznaczenie większej puli środków na realizację projektów współpracy. Jednocześnie warto się zastanowić nad wsparciem infrastrukturalnym LGD, zapewnieniem zaplecza do organizowania spotkań, dostępnego również dla organizacji pozarządowych.

Ocena funkcjonowania LGD

Od początku bardzo dobrze układała się współpraca z organizacjami pozarządowymi, cechując ją serdeczność, otwartość i chęć wspólnej pracy na rzecz lokalnej społeczności. Równie dobrze przebiega współpraca z sektorem gospodarczym. Przedsiębiorcy chętnie angażują się w lokalną działalność, a LGD często pomaga im na przykład promować ich lokalne produkty. Współpraca z sektorem publicznym przebiega poprawnie i pozytywnie wpływa na sprawną realizację LSR, co znajduje odzwierciedlenie w analizowanych danych. Stowarzyszenie podejmuje działania integrujące samorządy. Przykładem może być organizacja stoisk promocyjnych wszystkich gmin podczas Święta Produktu Lokalnego. W celu zwiększenia efektywności komunikacji, gminy wyznaczyły tzw. „łączników”, tj. osoby, które mają bezpośredni kontakt z LGD i pomagają w przekazywaniu mieszkańcom informacji o naborach, czy realizowanych przedsięwzięciach.

Wydaje się, że LGD dobrze realizuje LSR, należy utrzymać tego typu działalność. Wciąż wskazane są działania aktywizacyjne, wyczuwanie potrzeb społeczności i reagowanie na nie, współpraca z przedsiębiorcami.

W przyszłości warto się zastanowić nad wsparciem infrastrukturalnym LGD, zapewnieniem zaplecza do organizowania spotkań, dostępnego również dla organizacji pozarządowych.

Ocena procesu wdrażania

LGD nie miała problemów z realizacją finansową czy rzeczową projektów, choć początkowo napotykało na bariery przede wszystkim ze względu na dwa fundusze, którymi dysponowała. Jednak po początkowych trudnościach przebiegało to już bezproblemowo i udało się osiągnąć wszystkie kamienie milowe. Fundusz rybacki dostał nawet dodatkową kwotę za realizację wszystkich wskaźników.

Procedury naboru są dość przejrzyste i nieskomplikowane, ale zawierają bardzo wiele szczegółowych regulacji i można by je nieco skrócić. Wypełnienie wniosków grantowych nie nastroczało problemów, nieco trudniej było przy innych projektach, tu pojawiały już pewne problemy – formularze wniosków i biznesplanów okazały się zbyt trudne dla wnioskodawców, niektórzy z beneficjentów nie dysponowali odpowiednimi programami (np. Wordem czy Excelem).

Wydaje się, że kryteria pozwalają na wybór najlepszych wniosków, choć trzeba przyznać, że kryteria były też modyfikowane, by móc wyłonić właśnie te najlepsze. Ważnym kryterium okazało się kryterium spójności, komplementarności projektu.

Wskaźniki pozwalają dobrze weryfikować postępy w realizacji i przy korekcie strategii były też odpowiednio aktualizowane. Dzięki wskaźnikom dało się łatwo mierzyć i obserwować postęp finansowy i rzeczowy.

Wartość dodana podejścia LEADER

Oferta, skierowana zarówno do przedsiębiorców, samorządów i organizacji pozarządowych sprawiła, że te podmioty zaczęły współpracować, zauważać siebie i korzystać ze swoich zasobów i umiejętności. Organizowane są konferencje, spotkania przedsiębiorców i mieszkańców z producentami lokalnych wyrobów. Wzrosła świadomość zasobów i atrakcyjności turystycznej regionu czy charakterystycznych dla regionu produktów lokalnych.

Pieniądze, które zostały przeznaczone na tworzenie miejsc spotkań okazały się dobrą inwestycją – stworzone świetlice, kluby i ich zaplecze działają i nieustannie cieszą się zainteresowaniem mieszkańców. Świadczy o tym choćby to, że lokalne społeczności często doinwestowują - remontują, doposażają - ze swoich środków miejsca, które powstały dzięki tym inwestycjom. Mieszkańcy mają też świadomość, że te miejsca powstały dzięki aktywności LGD.

LGD prowadzi też akcję informacyjną - zaczynając od informowania o naborze wniosków, poprzez uroczyste podpisywanie umów, kończąc na promocji zrealizowanych projektów i tablicach informacyjnych z logo LGD.

Wydaje się, że potrzeby mieszkańców zostały dobrze zdiagnozowane w LSR, a zrealizowane projekty odpowiadały na nie. Ambitna strategia wymagała dużego nakładu pracy, ale się sprawdziła.

W strategii była zakładana komplementarność działań i znalazło to odzwierciedlenie w kryteriach, projekty miały być powiązane i takie też się okazały, bardzo dobrze się to sprawdziło i powinno być kontynuowane. Realizowane operacje wykorzystywały potencjał rozwojowy obszaru LSR. Potwierdzeniem tego są oceny wniosków w zakresie zgodności z

kryteriami LSR i fakt wykorzystywania przez wnioskodawców zasobów przyrodniczych i kulturowych.

Osiągnięte wskaźniki rezultatów dokumentują wpływ wdrażania LSR na rozwój przedsiębiorczości. Zdecydowaną wartością dodaną jest fakt zaktywizowania wielu stowarzyszeń znajdujących się na terenie obszaru LSR. Realizacja projektów przez gminy znacząco wpłynęła na poprawę warunków infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej, co uzupełnia i uatrakcyjnia ofertę turystyczną świadczoną przez przedsiębiorców.

Dodatkowe pytania badawcze:

Wojewódzka sieć LGD działa w sposób nieformalny, w ramach sieci odbywają się szkolenia i spotkania wyjazdowe dotyczące problemów, na jakie natrafiają w swojej działalności LGD. Mimo braku formalnego wpisu sieć dobrze funkcjonuje, te kontakty są ważne i pomocne. Przedstawicielem Lubelskiej Sieci jest reprezentant LGD „Owocowy Szlak”, który aktywnie pracuje w Grupie Tematycznej ds. podejścia LEADER oraz pełni funkcję wiceprezesa Zarządu Polskiej Sieci LGD.

7. Podsumowanie, wnioski i rekomendacje

Realizacja rzeczowa i finansowa przebiega prawidłowo. Nabory na działania związane z przedsiębiorczością cieszyły się dużym zainteresowaniem, przedsięwzięcia kierowane do samorządów przebiegały sprawnie, udało się również pozyskać odpowiednią liczbę wnioskodawców w projektach grantowych. Na obecnym etapie jedynym niebezpieczeństwem dotyczącym realizacji rzeczowej i finansowej jest możliwość rezygnacji beneficjentów z podpisanych umów. Wynika to z niepewnej sytuacji gospodarczej oraz wysokiej inflacji. Pomysły biznesowe oraz kosztorysy nie wytrzymują konfrontacji z szybko zmieniającą się rzeczywistością ekonomiczną. W takiej sytuacji kluczową rolę odgrywa czas pomiędzy napisaniem wniosku, a jego realizacją, a przedłużające się terminy weryfikacji wniosków w Urzędzie Marszałkowskim podsycają ten problem. Jeśli któryś z beneficjentów rozwiąże umowę, to trudno będzie uruchomić ponownie, bez presji czasowej, cały proces naboru wniosków.

Partnerstwo funkcjonuje we właściwy sposób. Struktura ma oparcie w gminach będących członkami LGD. Gminy dysponują sprawnymi urzędami, stosunkowo stabilnymi budżetami i wykwalifikowanymi kadrami. Samorządy doceniają nie tyle wielkość funduszy docierających do nich poprzez LGD, co ich pewność i stabilność. Dodatkowo cenią sobie jakość współpracy ze Stowarzyszeniem przede wszystkim dzięki dobrej komunikacji z biurem. Drugim filarem partnerstwa są organizacje pozarządowe. Szeroko rozpropagowane projekty grantowe oraz

aktywna animacja i uczestnictwo LGD w życiu społeczności spowodowały znaczący rozwój aktywności społecznej. Dobre relacje są podstawą współpracy dającej obopólne korzyści. Również beneficjenci funduszy związanych z rozwojem przedsiębiorczości uczestniczą w funkcjonowaniu Stowarzyszenia. Rekomendacją na kolejny okres programowania jest stworzenie strukturalnych warunków do integracji i sieciowania tych trzech środowisk.

Wspieranie przedsiębiorczości to jeden z ważniejszych zakresów wsparcia udzielanego przez LGD. Ponad połowa budżetu z funduszy PROW skierowana została do przedsiębiorców, a dodatkowe fundusze były dostępne w ramach PO RYBY. Działanie takie wzmacnia nie tylko potencjał gospodarczy regionu i zmniejsza bezrobocie, ale również wspiera budowanie kapitału społecznego.

Budowanie kapitału społecznego to jeden z celów działania wszystkich Lokalnych Grup Działania. LGD „Owocowy Szlak” realizowała to zadanie kilkoma metodami. Najważniejszymi z nich były projekty grantowe. Mimo, że sama konstrukcja narzędzia przysparza wielu problemów i wymaga od pracowników biura dużych nakładów czasu i zaangażowania to granty najlepiej wspomagają budowanie zasobów organizacji pozarządowych. Drugą metodą jest aktywizowanie społeczne mieszkańców. Organizacja i uczestnictwo w imprezach dla mieszkańców, wyjazdy studyjne i szkolenia, konkursy to naturalne sposoby na wzmocnienie społecznego potencjału mieszkańców i lokalnych liderów. Kolejnym sposobem budowania kapitału jest wspieranie producentów i promocja produktów lokalnych. Wszystko to sprawia, że LGD jest mocno zakorzeniona w oddolnych inicjatywach i dobrze zna potrzeby mieszkańców obszaru. Rekomendacją na kolejny okres programowania może być jedynie kontynuowanie działań na podobną skalę.

Biuro LGD stanowi zasadnicze narzędzie realizacji strategii. Pracownicy biura ogłaszają i przeprowadzają nabory wniosków. Udzielają doradztwa i prowadzą szkolenia podnosząc jakość składanych wniosków. Wspierają Radę w weryfikacji i ocenie wniosków i odpowiadają za jakość gromadzonej dokumentacji. Inicjują i dbają o projekty grantowe, od złożenia wniosku po ich realizację i rozliczenie. Prowadzą animację lokalnej społeczności, realizują plan komunikacji i wykonują wiele innych funkcji zapewniających funkcjonowanie Stowarzyszenia. Badania ankietowe i wywiady wskazują jednocześnie na bardzo dobre funkcjonowanie biura. Respondenci podkreślają właściwą organizację pracy biura, godziny pracy i dostępność pracowników. Wysokie oceny dotyczyły kwalifikacji i kompetencji kadry oraz przyjaznej atmosfery i wsparcia dla wnioskodawców. Wszystko to sprawia, że praca biura jest kluczowa z perspektywy Stowarzyszenia, a władze LGD powinny dokładać wszelkich starań, by utrzymać dobre warunki pracy zarówno te materialne jak i organizacyjne. Kwestia biura to również potrzeba zmiany lokalizacji, obecna nie tylko ogranicza możliwości funkcjonowania, ale nie spełnia funkcji wizerunkowej, odpowiedniej do tak sprawnie działającej organizacji.

Przeszkodą w pełniejszej i bardziej sprawnej realizacji strategii jest biurokracja. W pierwszej kolejności problemy dotyczą wnioskodawców. Ilość dokumentów niezbędna do złożenia wniosku z pewnością mogłaby zostać ograniczona bez negatywnego wpływu na jakość wniosku. Załączniki, zaświadczenia i oświadczenia to kolejne dokumenty, które zgromadzi wnioskodawca, a które następnie muszą być skrupulatnie sprawdzone przez pracowników biura, a później zweryfikowane przez pracowników Urzędu Marszałkowskiego. Generuje to nie tylko dużą ilość pracy, ale przede wszystkim wydłuża czas pomiędzy złożeniem wniosku, a rozpoczęciem jego realizacji. Uproszczenie procedury i zmniejszenie biurokracji jest rekomendacją dotyczącą instytucji zarządzających i w minimalnym stopniu dotyczy LGD. Z perspektywy ułatwienia pracy pracownikom LGD warto rozważyć zastosowanie w nowym okresie programowania elektronicznych narzędzi wspomagających funkcjonowanie biura oraz Rady.

Działania LGD przyczyniły się do poprawy komunikacji pomiędzy różnymi grupami społecznymi. Sprzyjały temu realizowane projekty współpracy, operacje własne, projekty granowe. Wzmocniły umiejętności współpracy różnych środowisk, zaaktywizowały grupy defaworyzowane. Konkursy ukierunkowane na rozwój przedsiębiorczości realnie przyczyniły się do poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy, w szczególności wpłynęły na poziom samozatrudnienia przez podejmowanie działalności gospodarczej oraz utrzymanie i tworzenie nowych miejsc pracy. Wpływ wdrażania LSR na przedsiębiorczość lokalną potwierdzają wyniki przeprowadzonych badań społecznych. W opinii wnioskodawców jedną z najważniejszych pozytywnych zmian obszaru LSR jest właśnie rozwój przedsiębiorczości. Warto kontynuować te działania w kolejnym okresie programowania, co jest zbieżne z oczekiwaniami mieszkańców.

Podsumowując, należy zauważyć, że na podstawie wyników badania wyłania się obraz Lokalnej Grupy Działania „Owocowy Szlak” jako sprawnie działającej, wysoko ocenianej przez mieszkańców regionu i potrzebnej organizacji lokalnej. Samo Stowarzyszenie, jak również realizowane przez nie działania zyskały wysoką ocenę respondentów badania. W opinii mieszkańców LGD dobrze wywiązuje się z wdrażania dwufunduszowej Strategii, co ma duży wpływ na rozwój regionu.

Ewaluacja końcowa wymagała od wszystkich członków Stowarzyszenia wytężonej pracy. Krótki czas realizacji badań sprzyjał kumulowaniu działań. Niemniej wsparcie i zaangażowanie władz LGD, pracowników i członków LGD zapewniło sukces realizacji wszystkich założonych działań. Na koniec należy jeszcze raz podziękować wszystkim, którzy wnieśli wkład w powstanie tego opracowania, czy to poprzez przygotowanie dokumentów, zestawień, uczestnictwo w wywiadach grupowych i indywidualnych, czy też poprzez wypełnianie anonimowych ankiet.

8. Spis tabel i wykresów

Wykresy

Wykres 1.	Procent ankiet z poszczególnych gmin.....	12
Wykres 2.	W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?	20
Wykres 3.	W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2016 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?	20
Wykres 4.	Ocena gminy na wymiarach	21
Wykres 5.	Opinie na temat zaangażowania w funkcjonowania gminy.....	22
Wykres 6.	Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?	23
Wykres 7.	Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?.....	23
Wykres 8.	Powody zmiany miejsca zamieszkania	24
Wykres 9.	Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?	24
Wykres 10.	Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?.....	25
Wykres 11.	Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2016 r.?	25
Wykres 12.	Czy Pan/i zdaniem szkolenia, spotkania, festyny cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?	26
Wykres 13.	Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności?	27
Wykres 14.	Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania?	28
Wykres 15.	Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD	28
Wykres 16.	Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD	29
Wykres 17.	Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach	29
Wykres 18.	Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania?	30
Wykres 19.	Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni?	31

Wykres 20.	Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców?	32
Wykres 21.	Czy nabory wniosków ogłaszane przez LGD odpowiadały na potrzeby mieszkańców?	32
Wykres 22.	Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych związanych z:	33
Wykres 23.	Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?	34
Wykres 24.	Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?	34
Wykres 25.	Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?	35
Wykres 26.	Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania "OWOCOWY SZLAK" ?	38
Tabele		
Tabela 1.	Ludność ogółem	14
Tabela 2.	Saldo migracji w ruch wewnętrznym i zewnętrznym	14
Tabela 3.	Udział ludności w wieku produkcyjnym w % ludności ogółem	15
Tabela 4.	Wskaźnik obciążenia demograficznego	15
Tabela 5.	Wydatki budżetów gmin na jednego mieszkańca (w złotych)	16
Tabela 6.	Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności	16
Tabela 7.	Podmioty gospodarki narodowej ogółem	17
Tabela 8.	Podmioty wpisane do REGON na 10 tys. ludności	17
Tabela 9.	Podmioty nowo zarejestrowane na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	18
Tabela 10.	Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców	18
Tabela 11.	Biblioteki i ich filie	18
Tabela 12.	Bezrobotni zarejestrowani ogółem	19
Tabela 13.	Postęp rzeczowy – stan na 31.12.2021 r.	39
Tabela 14.	Realizacja finansowa w EURO – stan na 31.12.2021 r.	46

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania

Narzędzia badawcze

9.1. Scenariusz wywiadu pogłębionego z wnioskodawcami/beneficjentami:

1. Jak wnioskodawca dowiedział się o konkursie, skąd pochodzi wiedza o LGD i jak jest ona znacząca;
2. Pomysł na projekt - skąd pochodził, czy ktoś pomagał w konceptualizacji, czy wynajmowano firmę lub osobę do pomocy w opracowaniu wniosku;
3. Zakres pomocy ze strony LGD, doświadczenia związane z doradztwem;
4. Znajomość wniosku i procedury, trudności z wypełnianiem wniosku;
5. Ocena wniosku w LGD, doświadczenia i opinie o kryteriach oraz ocenie przez Radę LGD;
6. Proces administracyjny po dokonaniu wyboru operacji do dofinansowania;
7. Ogólna ocena kontaktów z LGD w czasie opracowania wniosku, oceny i wyboru oraz realizacji
8. Podejście kontrfaktyczne: czy jeszcze raz spróbowałby wnioskować do LGD;
9. Podejście kontrfaktyczne: czy zrealizował pomysł mimo braku dofinansowania (dla osób, które nie uzyskały dofinansowania)
10. Podsumowanie i ogólne opinie o trudnościach i dobrych stronach procesu.

9.2. Scenariusz wywiadu pogłębionego z przedstawicielami gmin:

1. Czy w Pana/Pani gminie ludzie są aktywni. Czy jest dużo organizacji pozarządowych?
  - a. Czy działania LGD w jakiś sposób wpływają na rozwój aktywności społecznej mieszkańców (kapitału społecznego)?
2. Czy ludzie są w tej gminie przedsiębiorczy. Czy dla rozwoju obszaru lepsze są środki na podejmowanie czy na rozwój działalności gospodarczej?
3. A jak już rozmawiamy o ludziach, którzy tu mieszkają. W jakiej grupie należałoby szukać ludzi, którzy sobie nagorzej radzą. Takich którzy wymagają najpilniejszej pomocy? (młodzież, seniorzy, niepełnosprawni)
4. Jeśli chodzi o kulturę i turystykę. Czy działania LGD jakoś wpłynęły na rozwój obszaru w tej dziedzinie?
5. Przejdźmy teraz do tego jak działa LGD. Jak wygląda komunikacja i współpraca pomiędzy gminami a LGD.
6. Czy ta współpraca pozwala działać efektywnie? Jak duży wpływ na to co robi i jak działa LGD mają władarze gmin partnerskich?
7. Czy LGD dobrze widać w gminach. Czy pojawia się na dożynkach, organizuje konkursy, wyjazdy. Czy mieszkańcy wiedzą, że taka organizacja działa tu na obszarze.
8. W czym należałoby szukać największej zalety istnienia LGD?
9. Czy jest coś co można by poprawić w działaniach LGD?

9.3. Ankieta kierowana do wnioskodawców, beneficjentów i członków LGD

Ocena funkcjonowania

Szanowni Państwo,

głównym celem funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania jest realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014-2020 opracowanej wspólnie z mieszkańcami naszego regionu. Strategia ta realizowana jest przez szereg przedsięwzięć, których zadaniem jest rozwiązywanie potrzeb mieszkańców.

W ramach podsumowań wdrażania programu oraz wypełniając zapisy zawarte w Strategii przygotowaliśmy ankietę. Zarówno podczas tworzenia dokumentu jak i teraz Państwa zdanie jest dla nas niezmiernie istotne.

Wszystkie dane pozyskane w ramach tej ankiety będą traktowane poufnie, a analizy dotyczyć będą jedynie uogólnionych opinii.

Prezes LGD

1. Jak ogólnie ocenia Pan/Pani funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania? LGD działa:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Bardzo dobrze
2. Raczej dobrze
3. I dobrze i źle
4. Raczej źle
5. Bardzo źle
6. Trudno powiedzieć

2. Proszę ocenić funkcjonowanie Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Godziny pracy biura LGD są dogodne dla klientów				
2.	Strona internetowa				

	zawiera aktualne informacje				
3.	Odpowiedzi na wiele pytań można uzyskać telefonując do biura LGD				
4.	Łatwo umówić się na spotkanie z pracownikami biura LGD				

3. Proszę ocenić poniższe zdania dotyczące Biura LGD

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie się zgadzam	Raczej się zgadzam	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam
1.	Pracownicy mają wiedzę odpowiednią do wykonywanej pracy				
2.	Pracownicy z zaangażowaniem wykonują swoje obowiązki				
3.	Pracownicy udzielają rzetelnych informacji i porad				
4.	Pracownicy są mili i uprzejmi				

4. Jak ocenia Pan(i) funkcjonowanie Biura LGD w poniższych wymiarach:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Raczej dobrze	I dobrze i źle	Raczej źle	Bardzo źle	Trudno powiedzieć
1.	prowadzenie doradztwa						
2.	organizacja naborów wniosków						
3.	pozyskiwanie dodatkowych funduszy zewnętrznych						
4.	informowanie członków LGD o funkcjonowaniu LGD						
5.	prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych dla						

	mieszkańców						
6.	współpraca z innymi LGD						

5. Skąd czerpie Pan/Pani informacje dotyczące funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 najważniejsze kanały pozyskiwania informacji**

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Bezpośrednie kontakty z Władzami LGD
2. Bezpośrednie kontakty z pracownikami Biura
3. Walne zebranie członków
4. Oficjalna strona internetowa LGD
5. Ogłoszenia na tablicach informacyjnych w miejscowościach na terenie LGD
6. Portale społecznościowe
7. Szkolenie dla potencjalnych beneficjentów (warsztaty, imprezy)
8. Informacja bezpośrednia w siedzibie (biurze) LGD
9. Inne sposoby

6. Który z kanałów przekazywania informacji zwrotnej od społeczności do LGD byłby dla Pani/Pana najbardziej odpowiedni? **Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Ankieta papierowa
2. Ankieta elektroniczna
3. Kontakt bezpośredni z przedstawicielem LGD
4. Kontakt mailowy
5. Kontakt telefoniczny
6. Kontakt poprzez portal społecznościowy (np. czat z pracownikiem LGD)
7. Panel dyskusyjny po zakończeniu szkoleń i spotkań (możliwość zadawania pytań, zgłaszania uwag)
8. Inny

7. Skąd, przede wszystkim, czerpie Pan(i) informacje o potrzebach mieszkańców? **Proszę wskazać nie więcej niż 3 najważniejsze źródła.**

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Z własnego doświadczenia

2. Z rozmów z mieszkańcami
3. Z rozmów z samorządowcami, członkami organizacji pozarządowych itp.
4. Z mediów (lokalna prasa, telewizja, radio)
5. Z Internetu (portale, wortale, fora dyskusyjne)
6. Z badań społecznych i analiz gospodarczych
7. Z innych źródeł

8. Czy nabory wniosków ogłaszane przez Lokalną Grupę Działania odpowiadały na potrzeby mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Idealnie wpisywały się w potrzeby mieszkańców
2. W większości przypadków wpisywały się w potrzeby mieszkańców
3. Często mijają się z potrzebami mieszkańców
4. Prawie w ogóle nie odpowiadały na potrzeby mieszkańców
5. Trudno powiedzieć

9. Jakie są najważniejsze problemy społeczne mieszkańców regionu (Pana/Pani gminy)? Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

10. Czy realizowane w LGD nabory wniosków pomogły w rozwiązywaniu problemów społecznych?

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	I tak i nie	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Nie dotyczy
1.	Związane z potrzebą zakładania i rozwijania działalności gospodarczej						
2.	Związane z potrzebą rozwoju infrastruktury społecznej i kulturalnej (np. świetlice wiejskie, place zabaw dla dzieci)						

3.	Związane z potrzebą rozwoju infrastruktury turystycznej, sportowej i rekreacyjnej (np. boiska, siłownie zewnętrzne, altany)						
4.	Związane z potrzebą rozwoju aktywności społecznej mieszkańców (np. warsztaty, spotkania, pikniki, szkolenia)						
5.	Związane z potrzebą zachowania dziedzictwa lokalnego						
6.	Związane z potrzebą promocji obszaru objętego LSR						

11. Czy Pana(i) zdaniem środki finansowe przeznaczone na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju zostały wydane efektywnie (z korzyścią dla społeczności)?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Zdecydowanie nie
5. Trudno powiedzieć

12. Czy Pana(i) zdaniem za pomocą innych projektów można byłoby osiągnąć podobne rezultaty?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak, inne projekty byłyby bardziej efektywne
2. Zastosowanie innych projektów dałoby podobne rezultaty
3. Nie, inne projekty byłyby mniej efektywne
4. Trudno powiedzieć

13. Czy Pana(i) zdaniem LGD powinna podejmować dodatkowe działania aby rozwiązywać problemy społeczne mieszkańców obszaru LGD?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. LGD powinna ograniczyć się do założeń Lokalnej Strategii Rozwoju
2. LGD powinna podejmować również wyzwania wykraczające poza LSR
3. Trudno powiedzieć

14. Co jeszcze mogła by zrobić LGD, aby skuteczniej rozwiązywać problemy społeczne?

Proszę odpowiedzieć własnymi słowami.

Proszę o podanie kilku informacji o sobie, wyłącznie w celach statystycznych

15. W której gminie Pan(i) mieszka?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Opole Lubelskie
2. Gmina Poniatowa
3. Gmina Józefów nad Wisłą
4. Gmina Łaziska
5. Gmina Karczmiska
6. Gmina Chodel
7. Gmina Wilków

16. Płeć

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

17. Do jakiej kategorii wiekowej może się Pan(i) zaliczyć?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. od 18 do 25 lat
3. od 26 do 35 lat
4. od 36 do 50 lat
5. więcej niż 50 lat

18. Jestem:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Rolnikiem
2. Członkiem organizacji społecznej (stowarzyszenie, fundacja, KGW lub OSP)
3. Przedsiębiorcą
4. Reprezentantem podmiotu z sektora publicznego (gmina, dom kultury)
5. Żadne z powyższych

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.4. Ankieta kierowana do mieszkańców obszaru LGD

Poziom satysfakcji mieszkańców

Zapraszamy Państwa – mieszkańców naszego regionu do wyrażenia opinii na temat warunków życia w naszej gminie. Ankieta jest anonimowa a jej wyniki posłużą wyłącznie temu, aby dostosować Lokalną Strategię Rozwoju do potrzeb mieszkańców i regionu.

1. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

2. W jakim stopniu zgadza się Pan/i lub nie zgadza ze stwierdzeniem „w ostatnich latach (od 2014 roku) warunki do życia w mojej gminie poprawiły się”?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

3. Jak obecnie ocenia Pan/i swoją gminę pod względem:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Bardzo dobrze	Dobrze	Przeciętnie	Źle	Bardzo źle	Nie mam zdania
1.	Atrakcyjności turystycznej						
2.	Promocji dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych i turystyki						
3.	Infrastruktury i oferty kulturalnej						
4.	Infrastruktury i oferty sportowej i rekreacyjnej						

5.	Infrastruktury drogowej						
6.	Zaangażowania mieszkańców w rozwiązywanie lokalnych problemów						
7.	Tożsamości mieszkańców z regionem						
8.	Działań i usprawnień na rzecz osób niepełnosprawnych						
9.	Działań na rzecz bezrobotnych						
10.	Działań na rzecz osób przed 34 rokiem życia						
11.	Działań na rzecz osób po 50 roku życia						
12.	Działań na rzecz kobiet						
13.	Możliwości zatrudnienia poza rolnictwem						
14.	Sprzyjających warunków dla przedsiębiorców i prowadzenia firmy						

4. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń:

Proszę zaznaczyć odpowiedź w każdym z wierszy.

		Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	nie wiem
1.	Uczestniczę w wydarzeniach organizowanych w gminie (kulturalnych, rekreacyjno-sportowych, obchodach świąt etc.)					
2.	Biorę udział w przygotowywaniu gminnych wydarzeń (sam(a) albo w ramach grupy, do której należę)					
3.	Należę do stowarzyszenia/organizacji pozarządowej (stowarzyszenie, fundacja)					
4.	Należę do nieformalnej grupy społecznej (koła gospodyń etc.)					
5.	Mam możliwości, by wypowiadać się na temat ważnych zagadnień (dotyczących					

	gminy i mojej miejscowości)					
6.	Jestem członkiem rady/komitegu (np. w szkole, klubie sportowym, przedsiębiorstwie)					
7.	Znam najważniejsze fakty historyczne dotyczące mojej miejscowości/gminy					
8.	Potrafię wskazać najważniejsze atrakcje turystyczne w okolicy					
9.	Na terenie mojej gminy mogą rozwijać się zawodowo					
10.	W mojej gminie powstaje wiele firm					
11.	W mojej gminie chętnie inwestują przedsiębiorcy					
12.	Na terenie mojej gminy są sprzyjające warunki dla turystów i osób przyjezdnych					

5. Czy jest Pan/i zadowolony/a z warunków życia w gminie?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

6. Czy rozważa Pan/i zmianę miejsca zamieszkania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. tak
2. nie

7. Jakie są powody?

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Trudny dostęp do edukacji
2. Trudny dostęp do instytucji kultury
3. Utrudniony dostęp do placówek opieki nad dziećmi
4. Brak perspektyw zawodowych
5. Powody osobiste/ rodzinne
6. Inne (jakie?) .....

8. Czy w Pana/i gminie, począwszy od 2014 r. realizowano projekty ze środków unijnych?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. tak
2. nie
3. nie wiem

9. Ile projektów zrealizowano?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Mniej niż 5
2. Od 5 do 10
3. Więcej niż 10

10. Czy projekty te poprawiły warunki życia w gminie?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej Tak
3. Trochę tak/trochę nie
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Nie mam zdania

11. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z infrastruktury / obiektów finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2014 r.?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

12. Czy Pana/i zdaniem projekty związane z poprawą infrastruktury cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Trudno powiedzieć
3. Nie

13. Czy Pan/i osobiście korzystał/a z projektów takich jak szkolenia, spotkania, festyny finansowanych ze środków unijnych, począwszy od 2014 r.?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak często
2. Tak, czasem
3. Trudno powiedzieć
4. Nie

14. Czy Pana/i zdaniem projekty te cieszą się zainteresowaniem mieszkańców?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Trudno powiedzieć
3. Nie

15. Proszę sobie wyobrazić, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale dodatkowych środków finansowych w swojej gminie. Które z poniżej wymienionych obszarów dofinansował/a/by Pan/i w pierwszej kolejności? (Prosimy o zaznaczenie „x” trzech najważniejszych)

Proszę zaznaczyć nie więcej niż 3 odpowiedzi.

1. Promocja obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych, turystyki
2. Infrastruktura i oferta kulturalna
3. Infrastruktura i oferta sportowa i rekreacyjna
4. Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)
5. Infrastruktura drogowa
6. Aktywność społeczna mieszkańców (zaangażowania w sprawy lokalne)
7. Działania wzmacniające tożsamość mieszkańców z regionem
8. Działania wynikające z inicjatywy mieszkańców
9. Warunki życia osób niepełnosprawnych
10. Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych
11. Zwiększenie liczby miejsc pracy poza rolnictwem

16. Czy zna Pan/i Lokalną Grupę Działania "OWOCOWY SZLAK" ?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Tak,
2. Nie znam, nie słyszałam/em

17. W jaki sposób dowiedział się Pan/i o Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. od znajomych, sąsiadów
2. w instytucji (urząd, szkoła)
3. z lokalnej prasy
4. widziałem/am działania LGD
5. uczestniczyłem/am w działaniach LGD/ brałem/am udział w projekcie

18. Status na rynku pracy:

Można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Osoba (fizyczna, prawna lub inna) prowadząca działalność gospodarczą
2. Zatrudniony/a w rolnictwie
3. Zatrudniony/a poza rolnictwem
4. Uczący się/studiujący
5. Osoba bezrobotna
6. Inny typ, jaki? .....

19. Płeć:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Kobieta
2. Mężczyzna

20. Niepełnosprawność:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Osoba niepełnosprawna, posiadająca orzeczenie o niepełnosprawności
2. Osoba pełnosprawna

21. Wykształcenie:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. podstawowe
2. zasadnicze zawodowe
3. średnie
4. policealne
5. licencjat, inżynier
6. wyższe magisterskie
7. inne

22. Wiek

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. mniej niż 18 lat
2. 18 do 24 lat
3. 25-34 lat
4. 35-50 lat
5. >50 lat

23. Miejsce zamieszkania:

Proszę zaznaczyć jedną odpowiedź.

1. Gmina Opole Lubelskie
2. Gmina Poniatowa
3. Gmina Józefów nad Wisłą
4. Gmina Łaziska
5. Gmina Karczmiska
6. Gmina Chodel
7. Gmina Wilków

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

9.5. Scenariusz zogniskowanego wywiadu grupowego

1. Wprowadzenie
  - a. Przedstawienie moderatora, opisanie celu badania, anonimowości uzyskanych odpowiedzi, konieczność nagrywania wywiadu z uwagi na późniejszą analizę wyników
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
  - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
  - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
  - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
  - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
  - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
  - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
  - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
6. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
  - a. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
7. Innowacyjność
  - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
  - b. Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
8. Ocena funkcjonowania LGD
  - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwala na efektywną i skuteczną realizację LSR?
  - b. Jak jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
  - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
9. Zakończenie spotkania

Czas trwania 120 minut